hemvärnet

Nr 5/2000

Hv-flyg bra på lågsniff

Hundnosen bättre än biosensorn

Hemvärnet lär sig att röja minor

Gränsjägarna får inte några granatkastare

HEMVÄRNET 60

Blås bort naftalinet!

Jag har alltid fått höra att hemvärnet är en på demokratisk grund vilande folkrörelse. Efter snart åtta år i organisationen är jag ännu inte helt övertygad om bärigheten i detta påstående. Ingen har hitintills lyckats förklara för mig hur den demokratiska processen i hemvärnet ser ut.

Förhållandet mellan ting, råd, stämmor och riksting och allt vad de nu heter är synnerligen svårgripbart. Det enda som är konkret i detta är att vi i förbandet väljer våra egna chefer inom hemvärnsrådet. Om detta är på gott eller ont beror nog på sammansättningen i rådet. Själv har jag endast positiva erfarenheter av tillvägagångssättet.

Är rikshemvärnsrådet en ”politbyrå” som delar ut medaljer till varandra, undrar Ola Linfeldt. (Personerna på bilden har ingen anknytning till artikeln.)

Passerar filter

Men allt annat då? Hur går det egentligen till när man lämnar motioner till DSRiR, ”Det Stora Rådslaget i Riksförsamlingen” eller vad det nu heter? Kan jag som enskild motionera direkt till detta forum?

Jag har fått höra att det inte alls går för sig, utan alla motioner ska passera genom ett filter av olika instanser med tillstyrkande eller avslående innan de hamnar på DSRiR:s dagordning.

Om så är fallet kan man ju inte med bästa vilja i världen hävda att organisationen är särskilt demokratisk, eller hur? Om jag exempelvis har en bra idé jag vill föra fram och frågeställningen inte faller någon odefinierbar bromskloss på läppen så stoppas denna motion effektivt i sin färd fram mot beslutande organ.

Vem bestämmer?

Vidare:jag vet ännu inte vem eller vilka som bestämmer om hemvärnet. Vilka sitter i DSRiRs politbyrå? Hur ska jag eller vem som helst bära sig åt för att bli invald i detta ”råd”?

Jag har definitivt fått intrycket att i det beslutande organet sitter en massa gamla stötar som svartsjukt bevakar sina revir, delar ut medaljer till varandra och effektivt bromsar all förändring som i varje fall jag ser som nödvändig för att ta organisationen in i framtiden. Stämmer detta? Varför kan inte hemvärnet använda sig av personval där kandidaterna i valet ges utrymme i tidskriften Hemvärnet att presentera sig själva, sina visioner och mål för alla medlemmar och således med ett verkligt mandat i ryggen kan agera i organisationens bästa intresse? Klistra in en röstsedel i tidskriften och så får alla skicka in den till valberedningen eller utskottet eller vad det nu blir.

Påminner om Breznjev

Jag tycker att det system vi har idag påminner allt för mycket om Breznjevs Sovjetunion. Har jag fel? Jag vill påstå att de flesta hemvärnsmän är allt för dåligt orienterade i hur organisationen styrs, av vem och vad de kan påverka. Är detta ett medvetet drag för att undvika ”störningar” och krav från ambitiösa och obekväma medlemmar? Varför inte gå ut i tidskriften, vilken ju alla får i brevlådan, och informera alla oss ovetande om hur det ligger till?

Vilken är Rikshemvärnschefens funktion? Leder han någon del av verksamheten? Ingår han i försvarsledningen? Sitter han med i DSRiRs ledning? Kan han köra över DSRiR och peka med hela handen?

Hemvärnet står på darrande ben inför en framtid som plötsligt synes ha drabbat organisationen. Här behövs luft, högt till tak och friska vindar för att blåsa bort lukten av naftalin och Ulla Billqvist. Vi måste bli bättre på mycket om vi ska ha en chans att kunna rekrytera ur allt mindre årsklasser inkallade. Nuvarande hemvärnet duger helt enkelt inte, mina damer och herrar.

Ola Linfeldt, gruppchef bassäkerhetsplutonen, Helsingborgs marinkompani

Kommentar:

1 Hemvärnet föreslår chefer och myndigheten förordnar. I bästa fall sammanfaller intressena.

2 Motioner. Man kan som enskild lämna motioner till sin hemvärns(kompani)stämma. Nästa instans är MD-gruppting.

Om motionen tillstyrks, hamnar den hos rikshemvärnstinget för beslut. ”Filtren” består alltså i första hand av de egna hemvärnskamraterna och ombuden från andra kretsar(bataljoner) på regional nivå. Men inte ens där går någon absolut gräns. Det händer att även förslag som inte vinner gillande skickas vidare som enskilda motioner.

Motionerna förbereds sedan av rikshemvärnsrådets arbetsutskott och i arbetsgrupper under tinget. Även rikshemvärnsavdelningen ska yttra sig. Motioner stoppas inte på denna nivå. De motioner som tinget ställer sig bakom följs upp i rikshemvärnsavdelningen och är i många fall åtgärdade före nästa ting. I några fall har inget hänt, men det behöver inte vara rikshemvärnsavdelningens fel.

3 Ledamöterna i rikshemvärnsrådet nomineras av fyra valberedningar, en för varje militärdistrikt. Det går bra att kontakta valberedningen och föreslå ett namn.

4 Rikshemvärnschefen sitter i Militärledningen, ÖBs ”direktion”, som adjungerad ledamot.

5 Rikshemvärnschefen är ordförande i rikshemvärnsrådet. Han kan reservera sig mot ett beslut och markera att han som myndighetschef inte anser sig kunna följa beslutet. Mats Welff förklarade i en intervju i förra numret att han tänker leda arbetet i samklang med ledamöternas åsikter.

6 Hur demokratin i hemvärnet ska fungera beskrivs utförligt i Hemvärnshandboken.

Ulf Ivarsson

Nummer 5 november 2000, årgång 60
Tidskrift för allmänna hemvärnet och driftvärnet.

Redaktion: Lidingövägen 28, Stockholm, tel 08-7887500, fax 08-6645790. Postadress: Tidskriften Hemvärnet, 107 87 Stockholm.

Redaktör och ansvarig utgivare: Ulf Ivarsson, tel 08-7889738, e-post: hvtidningen@swipnet.se

Administration: tel 08-7889715

Grafisk form: PH Media, e-post: hennix@sverige.nu

TS-kontrollerad upplaga 1999: 85500 ex.

Tryck: Color Print Dalarna, 2000.

Prenumerationspris: 150 kr. Postgiro: 456177-5. Bankgiro: 726-9764.

Manus och annonsstopp: nr **6**: 30 oktober (utges 5 december); nr **1/2001**: 9 januari (9 februari); nr **2**: 6 mars (6 april); nr **3**: 15 maj (15 juni) nr **4**: 20 augusti (21 september); nr **5**: 5 oktober (2 november); nr **6**: 13 november (14 december).

För insänt men ej beställt material ansvaras inte.

I detta nummer

2 GÄSTKRÖNIKAN Blås bort naftalinet!
4 REPORTAGE Hv-flyg bra på lågsniff
7 NYHETER Kvartermästaren får en nyckelroll
8 INSPEKTION Gränsjägare i Tornedalen
12 NYHETER Kallt öl skärper bettet i Värmland
13 NYHETER Blandad utbildning är kul
14 UTBILDNING Hv-komp bör ha hundansvarig
16 JUBILÉET 60-åring publikfavorit på Tattoo
18 NYHETER Hemvärnet tågade in i Hallsberg
19 NYHETER Welff vill se balla övningar
20 KRÖNIKA Satsa på väpnad strid
22 REPORTAGE Hundnosen slår biosensorn
22 REPORTAGE Hemvärnet lär sig att röja minor
24 INTERVJU Kompanichef Andersson tror på plikt
25 BOKNYTT Svensk FN-trupp, Wennerström, m fl
28 REPORTAGE Hv-metoder fungerar i Kosovo
30 NOVELLEN Rysk raid, del 5
33 DEBATT Idealism är på utdöende
34 DEBATT Prickskytten bortglömt vapensystem
36 DEBATT Fakta om Ryssland undanhålls

Omslagsbilden: Håkan Godlund, Bråvalla kompani i Norrköpings hvbataljon. Snittåldern i kompaniet är 30 år. Foto Ulf Ivarsson

ledaren

Träna väpnad strid

Utredningen om de nationella skyddsstyrkorna ska vara färdig den 1 mars, men det är inte troligt att den kommer att leda till avgörande förändringar för hemvärnet.

Vi kommer även i framtiden att få lösa uppgifter av typen skydda, bevaka, ytövervaka – och ha kvar förmågan till snabb insats.

När nye rikshemvärnschefen Mats Welff nu börjar betona att grunden för vår verksamhet är att träna väpnad strid innebär inte heller detta någon kursändring. Det är dock en markering av hemvärnets huvuduppgift. Förbanden organiseras inte för att vara något slags reservbrandkår utan för att vara en militär larmstyrka vid höjd beredskap och krig.

Om vi är bra på det, klarar vi även, när så behövs, att bistå räddningstjänsten och polisen. Det är då vår förmåga att uppträda i enhetliga förband med raka ordervägar, egen förplägnad och fungerande samband som efterfrågas – alltså kompetenser som är direkt förknippade med effektiv och uthållig strid.

Att satsa på träning i väpnad strid är också bra för rekryteringen. Men då måste det, som Mats Welff påpekar, vara ”fräsigt och roligt”. Den som någon gång stått sysslolös vid sitt objekt i timmar torde instämma.

En del av ansvaret för att övningarna upplevs som meningsfulla bär hemvärnets egna chefer. I Mats Welffs verksamhetsidé ska de både sättas på skolbänken och fösas fram att leda sin trupp.

Fler reservofficerare kommer även att höja nivån på befälsföringen. Det finns nu så många exempel på att reservarna fungerar bra i organisationen, att eventuell kvarvarande oro för att de inte kan anpassa sig till hemvärnskulturen ter sig överdriven.

För de yngre som idag söker sig till hemvärnet är kunniga chefer, bra övningar och modern utrustning en självklarhet. Saknas någon eller flera av dessa faktorer hoppar de unga inte sällan av och några nya 47-åringar får vi inte i deras ställe. I sammanhanget ska man inte underskatta det symbolvärde som tilldelning av modern utrustning har – hjälm 90, terrängfordon och prickskyttevapen för att ta några exempel. Hemvärnsrörelsen har därför anledning att vara mycket bestämd på den punkten.

Ulf Ivarsson, chefredaktör

Jag är i god flygtrim, säger lågflygningseleven Magnus Karlsson, som hunnit med 500 flygtimmar, varav en del i tvåmotoriga affärsplan.

Besättningarna i "Hemvärnets flygvapen" krigsplaceras först när de lärt sig flyga och orientera på låg höjd – strax ovan trädtopparna.

Hv-flyg på lågs

Hemvärnets eget flygvapen återfinns inte där striden står hetast, utan gömmer sig, när det smäller.

Text: Ulf Ivarsson
Foto: Anders Pettersson

Besättningarna i "Hemvärnets flygvapen" krigsplaceras först när de lärt sig flyga och orientera på låg höjd – strax ovan trädtopparna. Denna taktiska flygning måste de behärska för att kunna lösa en rad uppgifter som Försvarsmakten vill ha hjälp med. Piloterna är kombattanter, men maskinerna är relativt långsamma, obeväpnade sportflygplan så det är klokast att inte synas i onödan. Ibland måste också piloten lågsniffa för att själv se ordentligt.

Det är FFK, Frivilliga flygkåren, som utbildar piloter till 28 MD-flyggrupper (år 2001 31 stycken). Dessa är knutna till militärdistrikten och FFK är sedan 1993 avtalsorganisation med hemvärnet.

Beroende av hvförband

En grupp består från och med i år av tre flygplan, sju piloter och en flygtekniker. För underhåll, marktransporter, vakt, mat och sömn är grupperna helt beroende av hemvärnsför-

Fakta Omkring 10 procent av FKKs verksamhet går ut på att bemanna hemvärnsflyget. Resten ägnas åt den civila delen av totalförsvaret och uppdragsflygning för sjöbevakning, skogsbrandbevakning, räddningstjänst och polis.

I år gick ett 70-tal elever lågflygningskurserna. De ska ha minst 200 flygtimmar och A-certifikat för att komma ifråga för krigsplacering. Enbart flygtiden kostar piloten 120 000 till 150 000 kronor som han får ta ur egen ficka.

Tjänstgöringen i FFK ger inget ekonomiskt utbyte för piloterna, moroten är helt och hållet eftertraktade flygtimmar. Få medlemmar slutar frivilligt, så FFK har ingen brist på piloter, däremot tekniker som sugs upp av Flygvapnets transportavdelning. Flygplanen tillhör flygklubbarna och Försvarsmakten betalar hyran.

bra niff

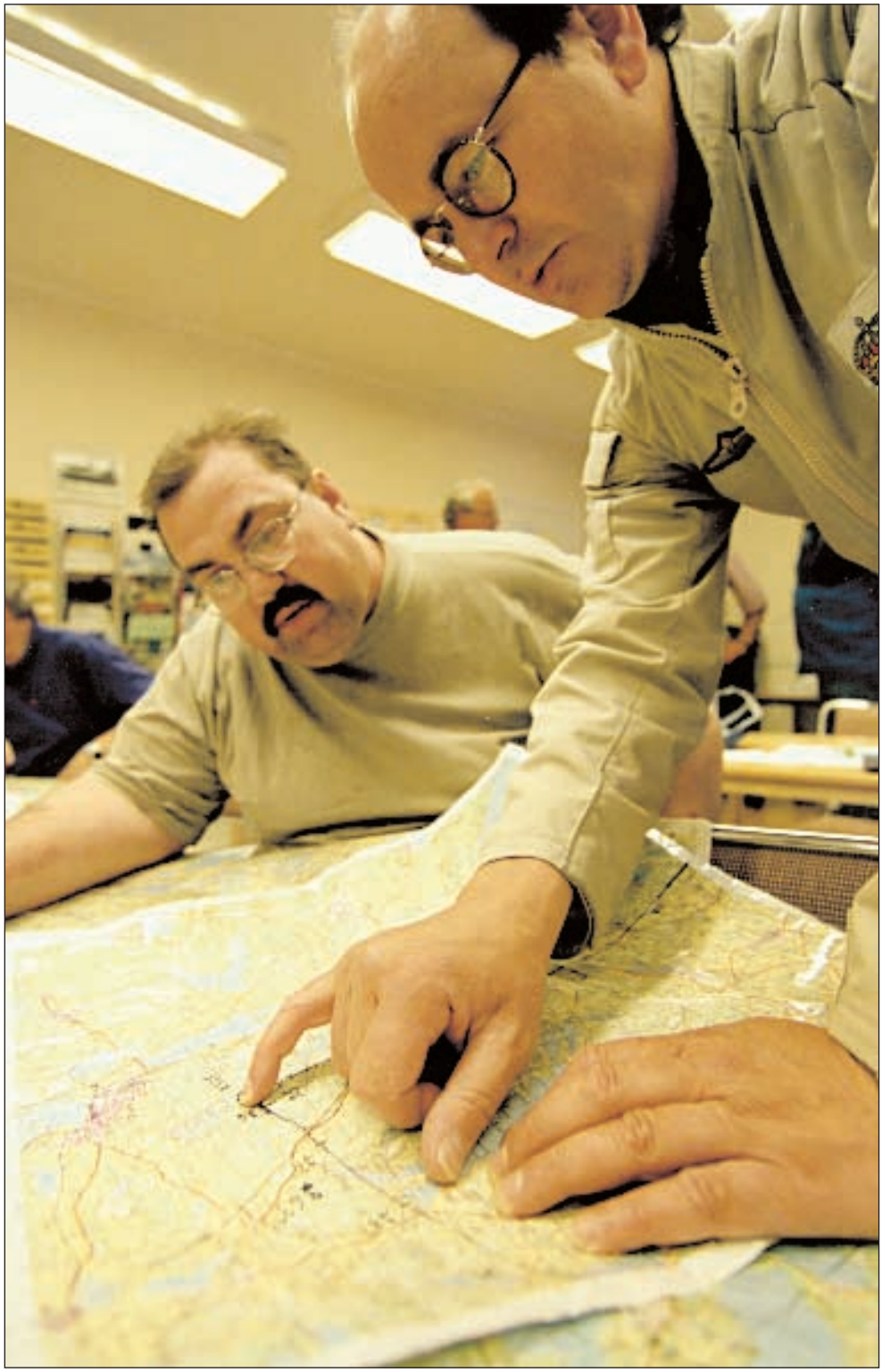

Sven-Åke Roos och Roland Marklund (t v) förbereder dagens flygpass.

banden. Alla order går genom hvbataljonen.

– De ska ha sin identitet i Försvarsmakten, därför är samövning med hemvärnet jätteviktig, säger Sven-Inge Ander, nybliven kårchef i FFK.

Av de 14 uppdragstyper som Luftfartsverket tillåter är en handfull särskilt intressanta för hemvärnet: radiakindikering, maskeringskontroll (gröna telefontrådar syns väldigt bra mot snö), rekognosering, kontroll av land- och kustgränser. Till detta kommer transporter av chefer och även skadade.

Sedan MD-flyggrupperna börjat lyfta upp hemvärnsbefälen för att ”reka” terräng – så har hittills skett i Skåne och Stockholm – har hemvärnet vaknat på allvar för vad man kan göra med flyget. Till och med eftersök från FFKs plan är möjliga.

Pejla varg

– I Östergötland har vi provat att pejla vilsekomna barn och senildementa. De bar armband med sändare som aktiverades över radionätet, berättar Sven-Inge Ander.

Från Karlskoga flygfält lyfter ofta FFK-plan för att i vetenskapens tjänst pejla varg, lodjur

Vid höjd beredskap målas kärrorna om i grått och kronmärks.

och björn med radiohalsband i Svealand, så varför inte?

Lyckade försök att transportera bevakningshundar har också gjorts. Flygturen bekom inte hundarna ett dugg. Så snart de lastats ur kunde de börja arbeta.

Enligt Sven-Inge Ander är FFK underutnyttjat. Ett avtal finns med rikspolisstyrelsen om trafikövervakning, men mycket lite har hänt. Med flygplan kan man kontrollera fem gånger mer för samma kostnad som med en helikopter.

Sjunker plötsligt

Lägsta tillåtna flyghöjd över tätbebyggda områden är 300 meter och för övrigt 150 meter. FFK får lågsniffa till 50 meter utanför tätort. Visuell flygning (fri sikt) gäller även om planen har instrument för dåligt väder. Mörkerflygning har cirka hälften av piloterna tillstånd för. Men de små fält FFK använder har ofta ingen utrustning för landningar i mörker påpekar Sven-Inge Ander.

– För att vara fältmässiga ska vi kunna klara oss med klocka och kompass.

Att så verkligen är fallet kunde Hemvärnet konstatera under en orolig flygning runt FFKs hemmabas Stockholm/Skavsta. Piloten tittar inte framåt hela tiden utan studerar då och då kartan, varvid planet plötsligt sjunker. Kraftledningar, master och trädtoppar susar förbi oroväckande nära och nödlandningsmöjligheterna ser inte alltför ljusa ut. Den tre mil långa banan avverkas emellertid punktligt och flyglärare Kjell Byström är nöjd med eleven, Magnus Karlsson.

> *”För att vara fältmässiga ska vi kunna klara oss med klocka och kompass.”*
> *Sven-Inge Ander, kårchef i FFK*

Kartan stressar

– Svårast med lågflygning är att sikten är så begränsad, vilket tvingar mig att höja nivån på både planering av flygningen och själva navigeringen. Det är också ett stressmoment att växla mellan karta och flygning, bekräftar Magnus Karlsson.

Han är före detta yrkesofficer i flottan, men slutade 1996 och använder avgångsvederlaget för att skola om sig till trafikpilot. I höst drar han på sig m 90 H som chef för en av två nya MD-flyggrupper i västra Götaland.

– Man kan inte bara kasta bort 15 år i Försvarsmakten. Och det är alltid bra med en flottist som rör om i hemvärnet.

Flygsäkerheten är för övrigt god. Inga personskador noteras i FFKs historia. Men i årsberättelsen för 1999 höjs ett varningens finger för att låta ”planet landa där det själv vill”. Piloterna är bortskämda med långa landningsbanor.

Enklaste uppdraget för den färdigutbildade piloten är målgång för Lomos, flygvapnets luft- och markobservationskompanier. Betydligt hårdare lever den som ägnar sig åt sjöbevakning. De tränar överlevnad på samma stränga villkor som piloterna i flygvapnet.

12 000 kronor söker ny ägare

Erik Helmer Skölds stiftelse lämnar bidrag till hemvärnsman eller dennes närstående i samband med skada eller dödsfall under hemvärnstjänst samt stödjer verksamhet som är till gagn för hemvärnet, dess rekrytering, sammanhållning och utveckling.

Enligt stiftelsens stadgar tillkommer rätten att besluta om avkastningen rikshemvärnschefen. Ansökan ska ställas till HKV/GRO/Rikshemvärnsavdelningen och vara tillhanda senast 14 januari 2001.

Ansökan från enskilda, beträffande skada eller dödsfall ska med angivande av sökt belopp och en beskrivning av händelseförloppet följas av yttrande från kretshemvärnschefen/hvbatchef i den sökandes hemvärnskrets/hvbat.

Ansökan från hemvärnskompani, hemvärnsbataljon, hemvärnets musikkårer eller från Militärdistriktsgrupps hemvärnsråd – till gagn för hemvärnet, dess rekrytering sammanhållning och utveckling – ska innehålla sökt belopp och på vilket sätt bidragen ska användas samt beträffande ansökningar från Hvkomp, Hvbat och HvMK med yttrande från Militärdistriktsgrupps hemvärnsråd. Om bidrag lämnas förbinder sig sökande att avge rapport när ändamålet är uppfyllt. För sökt belopp ska fakturor eller kvittenser medsändas.

Utdelningsbara medel är år 2001 cirka 12 000 kronor.

Tilldelade medel ingår inte i de övriga årliga bidragen till respektive Militärdistriktsgrupps hemvärnsråd.

Bo Wallin, Rikshv, 08-788 97 69

Vill bygga på skjutfält

Hovdalafältet som använts av hemvärnsförbanden i norra Skåne för stridsskjutningar är i fara. Hässleholms kommuns planer på att exploatera området kring Finjasjön får stöd av både försvarsdepartementet och näringsdepartementet. Kommunen kan däremot acceptera ett skyttecentrum på fältet. Närmaste fält för stridsskjutningar är Rinkaby och Önnarp (begränsad omfattning). Mestocka i Halland kan också bli aktuellt.

– Vi har uppfattat att Försvarsmakten är bakbunden och tyvärr leder detta om inte annat till större belastning för oss på Skånska dragongruppen, säger major Roland Johansson, planeringsansvarig

Kvinnor och ungdomar från en tidigare kolchos utanför S:t Petersburg har varit på besök hos Blå Stjärnan. Kvinnorna från den numera privatägda gården har studerat svenska förhållanden och även ordnat ledarskapskurser inom ramen för samarbetsprojektet, som inleddes hösten 1999 och finansieras av försvarsdepartementet.

Kvartermästaren får nyckelroll

Skärpt kontroll av vapnen blir följden av nya regler.

Kvartermästarna får en nyckelroll när det gäller att hålla ordning på hemvärnsvapnen. Försvarsmakten och polisen är nu i stora drag överens om hur det ska gå till.

Så snart någon lämnar in sitt vapen för tillfällig förvaring i kompaniets eller bataljonens egna godkända kassun ska kvartermästaren meddela materielansvarige vid MD-gruppen. Lämnas vapnet in av hemvärnsmannen (eller kvartermästaren själv) direkt till militärt förråd eller underhållsregemente ska kvartermästaren likaledes orientera materielbefälet vid MD-gruppen. I samtliga fall registreras förändringen i Försvarsmaktens system för redovisning av materiel, Lift.

Varje vecka är det tänkt att en diskett med aktuella uppgifter om vapeninnehavet ska lämnas över till den lokala polismyndigheten. Något centralt register över de militära vapnen får inte finnas. Att polisen ska känna till vilka vapen som hemvärnsmännen förvarar krävs enligt en ändring i vapenlagen, som trädde i kraft den 1 juli i år.

Vi har nu 163 bataljoner (kretsar) och 702 kompanier (områden) i hemvärnet. Endast 41 procent uppfyller helt sina kontrakt (20 timmar). Befälen har nästan 100 procent uppfyllnad. Avtalsorganisationerna lyckas placera personal i 60 procent av sina befattningar.

I september 2001 kommer Försvarsmakten och särskilt Norra militärdistriktet att delta i "Barents Rescue", som är en internationell övning i att ta hand om följderna av en svensk (!) kärnkraftsolycka.

Produktionen av hjälm 90 är stoppad och återupptas 2003. De hjälmar som finns är avdelade för grundutbildningsförband, yrkesofficerare och internationell tjänst. Regnställen 90 är det mindre ont om. 30 000 finns i förråd i Karlsborg och ytterligare 85 000 ska anskaffas 2001. Rikshemvärnschefen har beordrat sin stab att försöka få loss så många som möjligt till hemvärnet.

Alla kretsar i Skånska dragongruppen har nu lämnat in förslag till ny bataljonsorganisation. Av tidigare åtta kretsar blir det nu sju hemvärnsbataljoner.

Det blir en ny kurs om rekrytering och personalvård på HvSS, Hemvärnets stridsskola, vecka 8 nästa år. HvSS är numera en fristående skola under Högkvarteret, men banden till rikshemvärnschefen består genom att denne ger direktiv om inriktningen och kursutbudet.

Ansvarig för nästa års Nijmegenmarsch är Skånska dragongruppen i Hässleholm, som troligen kommer att samverka med danska hemvärnet om genomförandet.

En utbildningstimme kostar olika mycket beroende på vilket driftvärnsförband man tillhör. Byggnads- och reparationsberedskapen räknar 350 kronor, SJ 250 kronor, FMV hela 669 kronor.

Rikshemvärnschefen överväger att blåsa liv i det sedan många vilande hemvärnsmästerskapet. I ett första diskussionsunderlag tänker man sig att denna "Rikshemvärnschefens tävling" ska gå varje år och att det bör vara möjligt att låta ansvaret växla mellan militärdistrikten. Momenten ska vara militära och de tre bästa lagen tas ut att representera Sverige i en match mot danskt och norskt hemvärn. Från eventuellt beslut om en nystart bedöms att två år krävs för förberedelser.

Gränsjägarna vill slå hårt men får inga granatkastare

Text & foto: Ulf Ivarsson

Inget militärt är sig likt i Tornedalen. Den gamla hotbilden gick i graven 1996 och Kalixlinjen med den. Hemvärnet famlar efter nya uppgifter i en gråzon mellan invasions- och insatsförsvar.

Roger Karlsson, Haparanda hvkompani, har varit hemvärnssoldat i tio år och vill pröva något nytt. Mentaltestade Lukas och husse laddar upp för anlagstest på Lombens skjutfält.

Hemvärnet vill och Högkvarteret vill inte. En av granatkastarkramarna i G 67 är stf kompanichefen Gunnar Markström.

Det var enklare förr. Hur man ska utbilda och utrusta nu när ryssen inte längre antas välla in över Torne älv är inte självklart. Lokalt vill hemvärnet gärna behålla förmågan att bita ifrån sig på långa avstånd. Utan värnkanoner får vi väl ta till 9 cm pansvarvärnspjäsen och granatkastare, resonerar man.

Under inspektionen av Norrbottens gränsjägargrupp, G 67, visade Kalix hemvärnskompani skolskjutning med en bandvagnsmonterad "Huggpipa" och Överkalixbataljonen demonstrerade sina "jägaråttor". Imponerande, fast rikshemvärnschefen var negativ.

– Sluta utbilda på granatkastare och pansarvärnspjäs, som ni inte kommer att få, men fortsätt med prickskyttegevär även om vi inte kan säga något om i vilken takt de kan tillföras, sa Mats Welff i sin slutgenomgång.

Klippa av

Ett återsken från förr är att hemvärnet ska kunna klippa av potentiella uppmarschvägar i öst-västlig riktning. Fältarbetskunnige Per Larsson, stf chef i Hietaniemis hvkompani, visade hur förberedelserna går till. Han har också erfarenhet av hur man med hjälp av konladdningar spränger vägar i sträng vinterkyla, när trummorna för sprängmedel är sönderkörda eller oåtkomliga.

Hemvärnet i G 67 får även utbildning på AG 90, ett 12,7 mm vapen för pansarbekämp-

Plutonchef Roland Rudeklint, Kjell-Ove Lampinen och Peter Lantto klarade med bravur kontrollen av ladda och patron ur, en knottrik söndagsmorgon vid Swansteins hvkompanis skjutbana

ning och destruktion av minor och oexploderad ammunition.

– Vi gör det här för att hålla vår egen utbildningskompetens vid liv och för att ge hemvärnssoldaterna en morot, säger Henrik Elming, reservofficer och utbildningsledare vid 1:a hvbataljonen (Kalix).

I förbandet finns ett tiotal egna instruktörer, verkliga hobbykrigare som kan allt om vapen.

Henrik Elming har flera kollegor som nu knyts till hemvärnet som befäl.

Gränsjägarna laborerar med en skräddarsydd organisation. Tredje hvbataljonens (Kalix Älvdal) plutoner består av vardera två 11-mannagrupper istället för föreskrivna fyra 8-manna.

– Enhetliga förband är bäst för utbildningens och materielens skull, säger Mats Welff, men stänger inte helt dörren för en särskild norrlands-hvpluton, utrustad för vintern och de långa avstånden.

Snabba utbildningsresultat

Om och när bataljonen får sätta upp sin pvrobotgrupp (rb 56 Bill) med placering i stabs- och understödskompaniet är inte heller avgjort. Stf kompanichefen Gunnar Markström vågar i alla fall lova snabba resultat i utbildningen.

– Redan efter ett par timmars teori och eldexercis på 8 cm granatkastare kunde plutonen skjuta de första salvorna – och träffade mitt i vägkorset efter målväxling. De hade inte ens sett granatkastare på vykort tidigare, utan är övade på värnkanoner.

Att det verkligen gick så lätt intygas av instruktören Nicklas Laestadius från artilleribataljonen i Boden.

– Jag hade ingen aning om att hemvärnet är så modernt. Alldeles för många inom Försvarsmakten tittar över axeln på hemvärnet. Det tar tid att tvätta bort den gamla stämpeln.

På ritningarna finns en jägarpluton som kan ge underrättelser inom hela bataljonens område och bandvagnar för snabba omgrupperingar till försvaret av övergångarna i Kalix älvdal. Det hela ser mycket fackmässigt ut.

– Den sociala samvaron är inte längre huvudsaken, utan den militära träningen. De yngre som nu strömmar till och gjort lumpen på K4 kräver professionell utbildning, förklarar Alf Waara, chef för hemvärnsavdelningen i G 67.

Tända brasan

I brist på nya direktiv har de gamla dammats av. Fördröjande fältarbeten löper fortfarande som en röd tråd genom hemvärnet i G 67, trots att f d milochefen Mertil Melin tyckte att man skulle tända brasan med stridsplanerna.

– Vi känner oss lite vilsna och vad värre är, vi vet inte vem som är chef i krig. Jag kan ju in-

Urmakaren Bertil Lustig är stf kompanichef i Övertorneå och samtidigt brandförman på deltid.

Lennart Andersson, chef för Kalix hemvärnskompani, har värvat två hemvärnsgrupper på jobbet.

Spännande, tycker Jan-Erik Angeria och Karl Karlsson från Karl Gustavs kompani. De lärde sig snabbt att sätta ihop ett AG 90.

te rapportera till militärdistriktet direkt, säger Sven Kostenius, chef för 2:a hemvärnsbataljonen (Övertorneå).

Men pendeln svänger redan tillbaka. Under övningen Björnen, som sammanföll med inspektionen, leddes bataljonerna av Norrbottens gränsjägargrupp.

– Nya order får inte dröja för länge. Vi är beredda på att satsa mer på stöd till samhället, fortsätter Sven Kostenius.

För just Övertorneåbataljonen kunde villkoren för fredsmässiga insatser knappast vara bättre. Staben sitter i brandstationen och ett av kompanierna ska flytta in i polishuset strax intill. I den lilla orten blir personallianserna vanliga.

Förre kvartersmästaren är kommunalråd och kommunfullmäktiges ordförande är kompanichef. Urmakaren Bertil Lustig är ställföreträdande kompanichef i Övertorneå och samtidigt brandförman på deltid. Tio man ur kompaniet har just lärt sig materielen och är redo att släcka skogsbränder.

Unga flyttar

Hemvärnet i Tornedalen har tidigare varit bortskämda med gratis rekrytering. Hela området var perforerat av försvarsanläggningar och varenda by var inblandad. Men de unga flyttar söderut och avfolkningen gör att botten snart är nådd.

Hietaniemi hemvärnskompani har hög medelålder – över 55 år. Den äldste är 72 och har sin AK4:a på dispens. Vad göra när han är kompaniets bästa skytt?

– Alla är med som orkar gå, berättar chefen Thomas Gunnari.

Hemvärnssoldaterna är bönder och småföretagare i skogsbruket. En del pendlar till jobb i Kalix. Thomas Gunnari själv är reservdelschefen som köpte fädernegården och lever som mångsysslare.

I kompaniets område bor 3000 personer, många är finska medborgare som inte får vara med i hemvärnet. Här finns en reserv som tyvärr inte kan utnyttjas.

Ett verkligt plus är att den lilla orten har en livaktig lottaförening med 22 medlemmar, varav elva har hemvärnsavtal. Det räcker till två fulla kokgrupper och bemannad expedition.

Gott om lottor – dessutom ”unga, duktiga och glada” har också Kalix kompani enligt chefen Lennart Andersson. Han har även sjukvårdare och signalister så det räcker och staben övas minst två gånger om året.

– Vi har rensat byarna längs Kalixälven på 25–30-åringar och börjat bygga upp en beredskapspluton, berättar Lennart Andersson, som är verkstadschef och som av totalt 20 anställda i företaget har lyckats få ihop två hemvärnsgrupper.

Norra Militärdistriktets chef Jan Frank är inte särskilt pessimistisk:

– Det är ingen katastrof, om vi saknar 30

Hietaniemi hemvärnskompani drar pentylstubin mellan laddningar för att spränga en väg.

procent av hemvärnsmännen. Det verkligt farliga är om vi inte har specialister och unga chefer den dag hotbilden förvärras.

Posteringarna i skärgården mellan Törefjärden och riksgränsen kom till för att spana mot ubåtar i djuprännorna. Nu vet observationsgrupperna inte åt vilket håll de ska titta och utan gummistövlar blir de till råga på allt våta om fötterna. Använder ni hundar för avsökning av öarna?

– Nja, antingen är hunden eller föraren gravid, så vi lånar ekipage från flygvapnet, skojar chefen för G 67 kusthvkompani, Lasse Nilsson, f d yrkesofficer.

Kompaniets ögonsten är en 200-båt som ligger vid kustbevakningens kaj. Den är i toppskick och skepparen tittar till den dagligen. Besättningarna är så engagerade att de hinner göra sina timmar innan båten kommer i sjön på våren.

Landkrabban Lasse Nilsson titulerar sig själv redare och skulle gärna vilja ha en 200-båt till i flottan. Kompaniet hankar sig fram med tillfälligt inhyrda privata båtar.

I sin genomgång trodde general Frank att det går att byta upp sig till stridsbåt 90.

– Den är bara 50 kronor dyrare i timmen och ny materiel är en viktig signal till hemvärnet.

Vad gummistövlarna beträffar räcker förråden endast till grundutbildningen, men en speciallösning för Kalix kusthvkompani kan bli nödvändig för att dämpa ilskan.

ÖBs favoriträtt, bruna bönor och fläsk, bjöds under övningen på Lombens skjutfält. För serveringen ansvarade kokgruppchefen Inger Månsson.

Östergötland tar till dolda reserver

Reservofficerarna är reservare, och doldisar. Doldisar, därför att påfallande få har förstånd att utnyttja denna resursbank. Reservofficerarna vill gärna hålla kunskaper och rutiner vid liv både då det gäller att föra trupp och att verka som instruktörer.

Hemvärnet behöver bra instruktörer, i synnerhet nu, när antalet yrkesofficerare sjunkit och sakkunnig övningsledning är väsentlig för hemvärnets vidkommande. Om soldaterna upplever övningarna som meningsfulla förbättras på sikt närvarostatistiken.

Vid Linköpings universitet finns föreningen LINAOS, Linköpings Akademiska Officers Sällskap. Ur dess led hämtas regelbundet kunniga, engagerade och positiva övningsledare, nu senast vid Björsäters och Åtvidabergs hemvärnskompaniers övning i eldöverfall i september.

Vi vill dela med oss av de positiva erfarenheter vi gjort i Östergötland till övriga hemvärnsförband i Sverige. Sök samband med era lokala reservofficerare och engagera dem i utbildnings- och övningsverksamheten. Ni kommer säkerligen inte att ångra er.

Text & foto: Per Sjöswärd, lokalred, Livgrenadjärgruppen

Taktiken vid eldöverfall förklaras för en grupp ur Björsäters hemvärn av blivande läkaren Thomas Axelsson, reservofficer från Lapplandsjägarna.

Kall öl skärper bettet i Värmland

Grillad korv och kall öl skärper bettet i Jösse Härads hvbataljons nya insatsstyrka i västra Värmland.

Medelåldern är 27 år. Hälften är nyrekryterade, grabbar som bor inom ett ”bösshålls” avstånd från varandra. Några är till och med släkt. Flera har haft FN-tjänst och färsk GU.

Det handlar om trygga, starka och kunniga värmlänningar med lera på fötterna och glimten i ögat. Grabbar som ringer upp chefen och undrar – när kör vi igång?

Vi samlades första gången på ett litet hembygdscafé och skakade hand. Förmodligen var det första och sista gången vi såg varandra i civila kläder.

Nu gäller grönt, utomhus, helst i mörker och dåligt väder. För det här gänget har satt ribban högt – både vad gäller kompetens, utrustning och ambition.

Ett är säkert. Det är samhörigheten, vi-andan och gemenskapen som producerar styrkan. Det är aktiviteterna och verksamheten som får den att leva in i framtiden.

Första ”insatsen” fingeras i övning en regnig helg. Övningsmålet var enkelt. Social samverkan med utökad info om karta, kompass, överlevnad och spaning i mörker. Vi samlas dolt. Förflyttar oss dolt. Verkar dolt. Vår uppgift: Att spana ut en gård med anti-israeliska terrorister som antas slå mot mål i ett grannland. Vi har tolv timmar på oss.

Tävlar mot varandra

Gruppen delades in i tvåmannalag som tävlade mot varandra. Varje grupp ”debriefas” av fingerad underrättelseofficer. Åkte man fast eller gick på larmmina var man ute ur leken.

Resultat: en del såg mycket och väl, men sprang på en mina. Andra såg mindre, men kom hem igen i tid. Alla var överens. Spana i mörker i okänd terräng är inte lätt. På målet fanns både hund, hus och en samling fritidsboende som beredvilligt ställde upp som aktiva ”mål”.

Efteråt samlas vi runt elden, grillar korv och släcker den där envetna törsten. Historierna som berättas är som vanligt helt sanna. Skratten ekar i den värmländska storskogen.

Vi diskuterar förslag på övningar, nyrekryteringsproblem, utrustning och det framtida hemvärnet.

Vi är överens. Nyrekryterade hemvärnsmän måste snabbt in i systemet genom att fångas in med stimulerande aktiviteter och få en fadder från någon av de gamla. De måste få känna att de är med om något som är nytt och fräscht och som har framtiden framför sig. Vår övning var ett exempel på detta.

K-H Bergman, chef för insatsstyrkan i Jösse hvbataljon

Strunta i stjärnorna

Undertecknad, hemvärnschef i Sundsvallskretsen, var ute för att se till och kontrollera vapnen. Kom till en nyantagen hemvärnsman som jag endast träffat vid ett par tillfällen men han var välkänd och varmt rekommenderad av min ställföreträdare, som även gjort den obligatoriska intervjun med honom. Följande samtal utspann sig:

– Få se nu, är det du som är hemvärnschefen?

– Ja.

– Jag känner inte riktigt igen dig. Träffades vi på skjutbanan i våras?

– Ja, det stämmer.

– Uppriktigt sagt så är jag inte hundra procent säker på vem du är. Har du legitimation?

Något förvånad måste jag erkänna att så var inte fallet. Några artighetsfraser utbyttes och jag bad att få återkomma. Åkte raka vägen hem och hämtade mitt leg.

Vid återkomsten tyckte hemvärnsmannen att det var lite genant att jag inte hade fått kontrollera hans vapennummer och förvaring vid första besöket. Denna villfarelse tog jag snabbt ur honom med berömmande ord om hans uppträdande. Så handlar en svensk hemvärnsman som har förstått, insett och tagit sin uppgift på allvar.

Min första åtgärd vid hemkomsten den kvällen var att ta fram hans utbildningskort och sätta ett stort plus i kanten på handlingen.

Sensmoral: vid minsta osäkerhet, varken nämn, visa eller på annat sätt röj att du har ett militärt vapen hemma, oavsett hur mycket stjärnor och kronor kragspeglarna visar.

Jag tror nu till fullo att merparten av de våra hemvärnsmän och kvinnor handlar lika klokt, men om inte…

Rolf Höglund

Blandad utbildning är kul

Tretton kvinnor och femton män ur den värnpliktsgrupp som gör tre månader i Eksjö fick tidigt i utbildningen se hur hemvärnet demonstrerade skydd och bevakning på Telias anläggning i Nässjö. Hemvärnsmän inom området visade framfötterna för de nästan nyinryckta.

– Detta är en övning som återspeglar en situation som kan ske i det verkliga livet. Vad vi vill visa och lära dem är hur de skall agera i olika situationer, säger med skärpa kapten Jan Olof Liljedahl, ansvarig för tremånadersutbildningen i Eksjö.

Susanne Dahlberg, närmast kameran, hade fyra år i lottakåren bakom sig innan hon sökte korttidsutbildningen.

Från hela landet

Utbildningen i Eksjö lockar värnpliktiga från hela landet. Den genomförs för fjärde året och regementet i Eksjö är ett av de få som erbjuder denna form av värnplikt.

– Det är jättekul att det är så blandat, säger Camilla Elström som själv kommer från Umeå.

– Jag var först på ett tvåveckorsläger för att pröva på militärlivets hemligheter. Det var så kul att jag sökte till Eksjö efter studenten, fortsätter hon.

En annan tjej som provar på livet i Eksjö Garnison är Susanne Dahlberg. Under fyra år har hon deltagit i Lottakåren och beslutade sig för att testa en värnpliktsutbildning.

– Jag blev nyfiken på vad killarna gjorde. Nu står jag här själv och lär mig, säger Susanne med glimten i ögat.

Efter utbildningens slut kommer ett flertal av de värnpliktiga att söka till sitt hemvärnsområde och krigsplaceras där.

Text & foto: Bo Bengtsson, reporter, Småland

Bottenlöst i Estland

Den 2. skärgårdsbataljonen ställde även i år upp med ett lag i ERNA, en 17 mil lång strapatsrik bana som ska tillryggaläggas på 2,5 dygn. Genom obruten estnisk terräng lyckades det svenska laget förbättra sin position från förra året med två placeringar och blev på sin 13e plats tredje bästa utländska nation, slaget av ett av lagen från Norge och de två från Finland, men med 15 lag bakom sig.

Svenskarna var alltså bättre än sex av de inhemska och alla de övriga utländska lagen, som kom från Norge, Tyskland, Danmark, Kina, England, Italien och Skottland.

Bland de obehagliga överraskningarna under tävlingen fanns även i år bottenlös myrmark. Dessutom kom mitt i tävlingen ett rejält regn- och hageloväder. Det innebar att några "svenskmoment" av övningstekniska skäl ströks, vilket tyvärr missgynnade svenskarna.

Göran Petterson

Resvan musikkår spelade i Telemark

Hemvärnets musikkår i Nyköping börjar bli resvan. Dem tredje utlandsresan gick i år till vänorten Notodden i norska Telemark.

Tillsammans med värdarna Notodden Bymusikk och Notoddens Pike- og Guttemusikk spelade svenskarna Ja, vi elsker under stor pompa och stå – det var ju den 17 maj!

Under fortsatt spelande marscherade orkestern en hel mil mellan jublande, festklädda människor i vackra folkdräkter. Norrmännen tackade för en "meget flott insats" och hälsade välkommen åter nästa år.

Text: Mona Bordui
Foto: Yvonne Gauffin

Gävle hemvärn lyckades över förväntan marknadsföra sig i Furuviksparken en helg i augusti. Nära 3000 Gävleborgare besökte evenemanget. Rekryteringsprojektet, som kapten Krister Jönsson ansvarar för, pågår till och med juni 2001.

Höörs hemvärn bistod polisen vid ett larm i slutet av augusti. När polisens resurser inte räckte till för att hitta en försvunnen senildement kvinna kallades hemvärnet in och kunde genast ställa upp med två grupper om tio man. En timme senare anslöt ytterligare en grupp. Den försvunna kvinnan påträffades tyvärr dock för sent.

På Gotland har fälttävlan för hemvärnsgrupper åter tagits upp på programmet efter att ha varit inställd flera år. I år deltog ett 20-tal förband, bland dem ett lag från Fyn. Henrik Landerholm från försvarsutskottet delade ut första pris till Toftas hemvärnschef Sylve Klint.

Rikshemvärnstinget 2001 äger rum den 8–10 november i Luleå.

Majoren i hemvärnet Bertil Lennerman har tilldelats den estniska orden Vita Korset i tredje klassen.

Katarina Eriksson, Woxnadalen, Gävleborg, med hovawarten Elliegårdens Black Fhelix fick pris för bästa hemvärnshund vid SM för bevakningshundar i Marma. Ekipaget blev tvåa med 906,25 poäng. Näst bästa hemvärnsekipage var Ulla Stranz/Peperoni, Hammarö (6:a) och på tredje plats (7:a) ekipaget Jörgen Gustavsson/Bärsärk från Oskarsström. Tio av 30 startande var hv-hundar. Totalsegrare var Merja Söderlund/Zico Star från SBKs Upplandsdistrikt på 910 poäng.

Varje hvkompani bör ha

Foto: Ulf Ivarsson

Brukshundklubbens centrala kansli i Farsta utanför Stockholm måste vara landets mest välbevakade arbetsplats – en hund i varje rum. Här har Hanne Wåhlin, ansvarig för frivilligavdelningen, och Håkan Olsson, utbildningssekreterare, tagit med sig Håkans schäfer Jazz för en lekfull stund i gröngräset.

Fakta SBK är en utbildningsorganisation inom Svenska Kennelklubben med 56 000 medlemmar i 18 distrikt och 285 lokalklubbar. Basen i verksamheten är grundutbildning i lydnad för civila hundekipage. Omsättningen är 120 miljoner kronor. Intäkterna kommer i huvudsak från medlemsavgifter. Den "gröna" sidan omsätter elva miljoner kronor.

SBK är lite av en kvinnoorganisation eftersom något fler kvinnor än män är medlemmar. SBK har sina historiska rötter i "Föreningen för sanitets- och skyddshundar" som bildades 1918. I slutet av 1960-talet blev SBK frivilligorganisation, men den riktiga skjutsen kom i slutet av 1980-talet.

Förra året utbildades rekordmånga hundekipage för hemvärnet.

Antalet hundar i hemvärnet har växt lavinartat sedan början av 1990-talet. Följden är att det har varit svårt för SBK, Svenska brukshundklubben, att skaka fram de biträden, instruktörer och hundtjänstbefäl som hemvärnet behöver. Därför genomförs sedan ett par år särskilda preparandkurser, som vi berättade om i förra numret.

Kurserna gör det möjligt för intresserade hundförare att gå vidare i SBK:s två veckors sommarskola utan att offra allt för mycket semester och fritid.

– Åtta sådana kurser med omkring 15 elever i varje har genomförts hittills och vi börjar hinna ifatt, säger Håkan Ohlsson, utbildningssekreterare på SBK och hundtjänstbefäl i Stockholms norra hvbataljon.

337 hundekipage blev klara förra året och i år har frivilligorganisationerna i samarbete med förbanden fullt sjå med att ge förarna den totalförsvarsutbildning, TFU, de måste ha för krigsplacering.

I år ska SBK leverera 250 hundekipage till hemvärnet, som totalt ska ha 1250.

– Vi har också i uppdrag att lämna 120 färdiga bevakningshundar till flygvapnet men flottiljerna har i år haft svårt att bestämma sig för exakt antal, berättar Hanne Wåhlin, ansvarig för frivilligavdelningen på SBK.

Fann överlevande

I SKBs regi utbildas dessutom årligen ett 100-tal räddningshundar. De är en frivillig resurs som står på SOS–centralernas larmlistor.

– Förarna är vanliga hundintresserade människor, som är beredda att göra en insats med sina privata hundar, säger Hanne Wåhlin.

Vid jordbävningen i Turkiet 1999 fann sådana Svensson–ekipage två överlevande och kunde i flera fall bekräfta att "här finns det döda".

I Försvarsmakten utom hemvärnet tjänstgör knappt 350 bevakningshundar. Dessa är så kallade stamhundar med värnpliktiga hundförare, som SBK inte har något särskilt ansvar för. Däremot har SBK lovat att hålla en reserv om 2000–3000 mentalbeskrivna medlemshundar som kan utbildas i ett återtagningsskede.

Mentalbeskrivning går ut på att undersöka om hunden är stabil och hur den reagerar på oväntade situationer som okända figurer och skott. Sedan 1998 utbildar SBK också ammunitionssökningshundar. Försvaret köper in hundar som placeras hos sina dressörer. Åtta dressörer och fem instruktörer är klara och lika många examineras i höst.

Sida har uppdrag att bygga upp ett "Mine Action Centre" i Kambodja. SBK–utbildade instruktörer har rekryterats till detta projekt.

Märker intresse

Även om många bevakningshundar tjänstgör i hemvärnet idag finns vita fläckar.

– Det bör utses någon på varje kompani som är hundansvarig – helst ett hundtjänstbiträde eller en instruktör som vi utbildat. Men det fungerar också med hemvärnssoldater som gått kursen stridsteknik med hund på HvSS, Hemvärnets stridsskola. Huvudsaken är att hundförarna inte slutar därför att de blir dåligt omhändertagna, säger Håkan Ohlsson.

Som väl är märker han ett ökat intresse för bevakningshundar både från SBKs medlemmar och hemvärnet. – Chefen för hundgruppen är ofta en hemvärnsman. Kommer han bara in i ekipagens utbildning i ett tidigt skede brukar hundtänkandet sedan genomsyra hela bataljonen.

Perfekt sensor

Den som väl sett en bevakningshund i arbete hyser inga tvivel på hur användbar den är:

- Hunden avslöjar om någon är eller har varit på skyddsobjektet
- Hunden kan med stor träffsäkerhet söka igenom ett markområde efter människor och materiel

en hundansvarig

Text: Ulf Ivarsson

Det är angenämt att vara bevakningshund. Man tillhör en familj som månar mycket om sin vän och fienden är en trevlig kompis som bjuder på godis.
Foto: Anders Pettersson

● Hunden är en perfekt sensor på patrullstigar
● Hunden ger en tidig förvarning vid fast spaning, särskilt i mörker.

– Vi får den där extra minuten – hunden känner vittring på upp till flera hundra meter beroende på vinden, säger Håkan Olsson.

Hundens känsliga nos och öron förstärker bevakningen tusenfalt. Skulle hunden också kunna användas för att markera försåtmineringar?

– Ja, men jag ser stora problem framförallt i utbildningen, som kräver oerhörd noggrannhet med enormt rena preparat och steril utrustning, svarar Håkan.

– På sikt kan det bli en tilläggsdressyr. Att hundnosen känner igen extremt små mängder av de ämnen den är tränad på, faktiskt ända ner på molekylnivå, är klart.

60-åriga Hemvärnet publik

Italienska La Banda dell´ Aeronautica Militare drog ner rungande applådåskor och entusiastiskt jubel vid Swedish Army Tattoo i Globen lördagen den 3 september.

Italienarna var klar vinnare i den första delen av den stora kvällsföreställningen och en rejäl utmaning för hemvärnet som inledde andra delen. Men hemvärnet replikerade med en både nostalgiskt känslosam och modernt fartfylld show fullbordad av flera samlade musikkårers pampiga versioner av klassiska örhängen.

Start i Strängnäs

Tisdagen den 29 augusti inleddes årets Swedish Army Tattoo med en öppningsceremoni i Strängnäs. Därefter var det varje dag konserter och parader i både Strängnäs och Stockholm. Höjdpunkterna var de avslutande Tattoo-föreställningarna i Globen på lördag eftermiddag och kväll och på söndag eftermiddag.

Programmet inleddes med Marinens Musikkår under ledning av flaggtrumslagare Lars-Johan Svensson. Som modern publikknipare bland marscherna spelade man Roger Pontares Eurovisionsschlagerbidrag ”När vindarna viskar mitt namn”. Heeresmusikkorps 14 Brandenburg under ledning av dirigenten Wolfgang Helm spelade bara marscher, bland dem den välkända svensk-finska Björneborgarnas marsch.

Det udda icke militära inslaget denna gång var estniska truppen i estetisk gruppgymnastik Club Piruett under sin ledare Mall Kalve.

När sedan La Banda dell´ Aeronautica Militare kom in på arenan med sin dirigent Patrizio Esposito blev det naturligtvis mycket italiensk operamusik. Efter den underbart vackra slutversionen av hebreiska fångarnas kör ur Verdis Aida kunde truppen tåga ut beledsagad av ett öronbedövande jubel.

Realistisk historik

I pausen framträdde ungdomsorkestern Göta Lejon från Göteborg innan det var dags för Hemvärnets show som inledning på andra delen. För show blev det, eller snarare en realistisk historik i arenaform för i år 60-årsjubilerande Hemvärnet.

Det började med några från tidigt 40-tal tidstypiskt klädda personer runt en knastrig kristallmottagare.

En autentisk radioröst från 29 maj 1940 förkunnar att Riksdagen har fattat beslut om att skapa ”en särskild frivilligorganisation för hembygdens försvar”.

Mannen reser på sig och börjar ta på sig den grå uniformen, medan Ulla

De sammanlagt 200 musikerna spelar Hemvärnets marsch av Damberg.

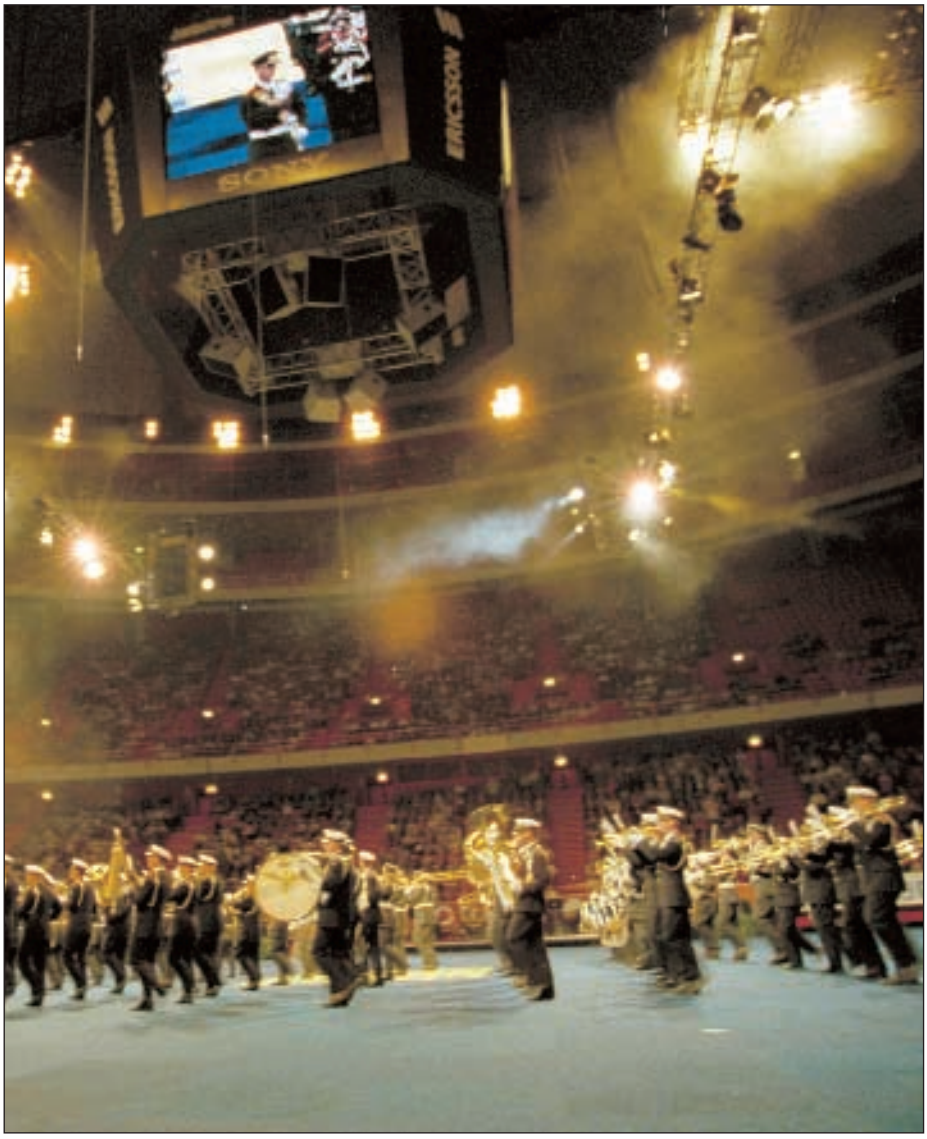

In kommer kamouflageklädda hemvärnssoldater med moderna vapen.

favorit på årets Tattoo

Text : Bengt Plomgren
Foto: Anders Pettersson

Billqvist hörs sjunga sin "Någonstans i Sverige", den musikaliska symbolen för andra världskrigets beredskapsår i Sverige.

Mannen tågar ut och in kommer de första hemvärnspionjärerna på cykel, med bristfällig beväpning och i ofullständiga uniformsdelar. Sedan rullar historien snabbt vidare och in kommer både motorcykelburna hemvärnsmän och kamouflageklädda hemvärnssoldater med moderna vapen.

Jubileumssalut

Allt blir till en sprakande födelsedagspresentation av en pigg 60-åring, där soldaterna själva skjuter jubileumssalut bejublade av omkring 7000 åskådare på läktarna.

När krutröken är skingrad och det långa lyckliga jublet gått över i förväntansfullt sorl är det dags för dagens största kår, i själva verket en samling av musikkårer från Gävle, Göteborg, Jönköping-Huskvarna, Lund och Västmanland. De dirigeras av Ingemar Badman som till vardags leder Hemvärnets Musikkår Jönköping-Huskvarna.

De sammanlagt 200 musikerna spelar Hemvärnets marsch av Damberg, Jesus bleibt meine Frude av Bach, Drottningens av Saba festmarsch av Alfvén och Colonel Bogey av Alford.

Bachstycket är egentligen en av de mest klassiska orgelkompositioner som finns. Men sällan har väl detta smycke låtit så fullkomligt och kommit så väl till sin rätt som med alla blåsarna från det svenska hemvärnet.

Lätt att kora

De kårer som följde efter Hemvärnet gjorde mycket uppskattade framträdanden. Repräsentationsorchester Schweizer Armeespiel under dirigenten Christoph Walter spelade bland annat Waterloo av Ulvaeus-Anderson. Norska H M Kongens Gardes Drillkontingent under dirigenten Kjell Martinsen spelade också en Ulvaeus-Anderson, nämligen Dancing Queen, √18

och gjorde naturligtvis också sin publikknipande och bejublade vapendrill.

För det exotiska och samtidigt militärmusikhistoriska inslaget svarade turkiska Mehteran Bölügü under kapellmästare Mustafa Cettner innan alla medverkande kårer tillsammans gjorde fem avslutande nummer.

Nummer 1 bland kvällens program var lätt att kora av publikens reaktioner. En pigg 60-åring blev mest bejublad, inte för sin ålder utan för sitt kompletta och synnerligen lycka-

Hemvärnet tågade in i Hallsberg

Att Hallsberg är av stor betydelse för Sveriges infrastruktur är svårt att dölja. Hemvärnet har en lång tradition i Hallsberg när det gäller att skydda och bevaka knutpunkter.

Men allmänheten i Hallsberg vet inte vilka hemvärnet är och vad de gör. Därför var det aldrig någon tvekan när Hallsbergs nya köpcentrum frågade om vi ville medverka vid deras invigning. Invigningsdagen direktsände Radio Örebro hela dagen.

Drygt hundra barn sminkades.

Tydlig order

Ordern för övningen var extra tydlig på just den punkten: ”Hallsberg/Viby hemvärnskompani ska under dygnet söka samband med Radio Örebro och bereda hemvärnet utrymme i etern med minst två minuter.”

Ordern kunde utan omsvep genomföras. Stf hemvärnschefen fick svara på reporterns alla spännande frågor om hemvärnet i Hallsberg. Det var utmärkt reklam!

Vi hade en dubbelbemannad utställningsmonter inomhus. Där kunde man titta på video och beskåda nya och gamla hemvärnsutrustningar samt även bli sminkad med försvarets tvåfärgade mascara.

Drygt hundra barn sminkades första dagen, och gissa om det blev succé när föräldrarna fick se sina barn svarta och gröna med ett stort leende på läpparna. Det blev inte sämre när lekledarna bredvid vår monter utlyste en tävling: ”Den som är över 30 år och först sminkar sig får ett kilo kaffe.”

Striden drog många

Stridsuppvisningarna, som var inövade i minsta detalj under Fänrik Otto Johanssons ledning, drog många intresserade.

Samtidigt som speakern i högtalarna informerade publiken om att det kommer att smälla ordentligt, kunde publiken se hur en mystisk man med ett pansarskott på axeln siktade mot två intet ont anande poster, som 100 meter längre bort skyddade infarten till Volvos lagerlokal.

När sabotören plötsligt skjuter av sitt öronbedövande skott mot infarten, besvarar de väl befästa posterna snabbt elden och sabotören tvingas ta skydd.

Under ihållande skottlossning mot inkräktarens gömställe kommer en hemvärnsgrupp till undsättning. Trots intensiv eldgivning lyckas sabotören skjuta ett nytt pansarskott och en hemvärnsman skadas av splitter. Hjältemodigt lyckas en omgång ta sig fram till den skadade och skydda sjukvårdarna.

Medan sjukvårdarna drar mannen i skydd, avancerar gruppen mot inkräktaren, som nu skjuter eldskurar med ett automatvapen.

Sabotören lyckas skjuta ett nytt pansarskott.

Prickskytten och hans observatör har lyckats tagit sig fram till en skyddad plats nära sabotören, gruppchefen ser snabbt sin chans och beordrar ”en handgranat färdiga”, stridsparet anmäler ”klart” och chefen beordrar ”eld!”.

En mycket omtöcknad fiende kommer ut med armarna i vädret. Snabbt säkras platsen medan fången visiteras och bojas i väntan på polis.

Alla deltagare ställer upp framför de ivrigt applåderande åskådarna. De ser lättade att den skadade hemvärnsmannen är vid god hälsa.

Uppvisningsgruppen hinner knappt tillbaka till utställningsområdet, förrän intresserade strömmar till för att se närmare på utrustningen, fråga lite om hemvärnet samt få lite ärtsoppa i magen. Hallsberg/Viby hemvärnskompani sattes på kartan.

Text: Jim Persson
Foto: Lennart Munther

Jakthund överraskade i Kilsbergen

Det åttonde hemvärnsmästerskapet för bevakningshundar genomfördes i hårda och kalla nordvästliga vindar som svepte ner över Kilsbergen första söndagen i september. Hundarna fick också besvär med att lokalisera ljudfiguranterna på grund av vinden. Patrullstigen blev därför svår för de flesta. Det märktes också i poängskörden jämfört med fjolårsresultaten.

Förutom patrullstigen ingick fast bevakning och lydnad i tävlingen. Åtta raser var representerade. Rottweilern överraskade med fyra deltagare.

Schäfern är alltjämt den vanligaste hunden med fem tävlande. Ingen av dem kom dock på prispallen. Första pris gick nu till border collien Cap med Ulf Gustavsson från Kopparberg som ledare. I lydnadsmomentet noterade de 106 poäng av 110 möjliga. Totalt fick de 571 poäng av 670 möjliga. Fjolårssegraren Leif Ivarsson från Odensbacken med labradoren Cissi blev tvåa med 548 poäng mot 619 förra året.

Överraskningen stod ekipaget Sven-Olof Rylander och vorstehn Öja från Hallsberg för. De var nyligen hemkomna från ripjakten i Härjedalen och belade nu tredje platsen med 506 poäng. Under patrullstigen syntes jaktinstinkten tydligt, vilket drog ner poängen där något. Bra koncentration i övrigt.

Ekipaget hovawarten Kublai-Kahn och Jonas Sjöholm från Nora fick 486 poäng. De var tvåa förra året. Det var vinden under patrullstigen som blev för svår för dem. Den store tillskyndaren av hunden i hemvärnets tjänst är kompanichefen Hans Gustavsson från Kumla. Han missar sällan ett hv-mästerskap.

Text: Karl-Ivar Jennersten

Armépräster till hemvärnet

I avvecklingen av arméns gamla krigsorganisation friställs många tidigare fältpräster. Men intresse finns att fortsätta lösa själavårdsuppgifter i hemvärnet. Rikshemvärnschefen Mats Welff är positiv till en dialog med Försvarets personaltjänstförbund, som har många präster som medlemmar.

– Vi känner ett tryck från prästerna att få vara med och vi tror att de kan göra stor nytta i hemvärnet som stöd i olika krissituationer. Det vore slöseri att inte utnyttja deras kompetens, säger Stefan Hallén, personalchef vid Militärhögskolan i Halmstad.

200-båt till hvbataljon i utskärgård

Fredagen den 18 augusti reste åtta man ur 45e Utskärgårdshemvärnskompaniet i Nyköping till Berga Marinbas för att hämta ut 200-båten 235. Båten är i fin kondition och resan ner till Nyköpings hamn gick i bästa sommarväder.

45e kompaniet är det sydligaste av de fyra kompanier som ingår i den nyuppsatta 4e Utskärgårdshemvärnsbataljonen. Förbandets uppgifter är bland annat ytövervakning och sjötransporter.

Gerret von Zeipel, stf chef för 45e kompaniet

50 befäl rekryteras i Vägverkets driftvärn

Vägverket bygger i höst upp sitt nya driftvärn, som en så kallad kompetensorganisation med 50 befäl. Dessa ska kunna rekrytera, organisera, utbilda och leda ett betydligt manstarkare driftvärn om hotbilden försämras. Inom ett år ska 100 man kunna ställas upp, inom fem år 500 och inom tio år 700 – men då handlar det om ett regelrätt invasionshot.

I planerna ingår att ta in driftvärnsmän utan militär grundutbildning, som får 120 timmars träning i ett återtagningsskede. Kontrakten ska vara antingen löpande eller tidsbegränsade.

Fredsnytta talar inte Vägverkets driftvärn så högt om.

– Det är tveksamt om man måste ha just ett driftvärn för att utbilda i ledarskap eller sjukvård. Sabotage i fredstid är en polissak. Vi måste skilja på fred och höjd beredskap, säger driftvärnschef Sten Wickberg.

Welff vill se balla övningar

Tre månader efter sitt tillträde börjar nye rikshemvärnschefen Mats Welff lätta lite på förlåten till sitt ”program”. På driftvärnschefsmötet i Luleå markerade han att utbildningen ska vara så bra att den stimulerar till deltagande och befrämjar rekryteringen. Eller med andra ord ”balla och häftiga övningar”.

Tyngdpunkten ska läggas vid väpnad strid – klarar vi den. kan vi också ge stöd till samhället. Erfarenheten visar att det inte krävs någon mer omfattande utbildning för att dra slang eller leta efter försvunna.

Vad befälen beträffar måste de utvecklas på kurser vid HvSS, Hemvärnets stridsskola. Mer träning i befattningen behövs, befälen ska vara mycket mer i selen, inte stå bredvid och titta på. Fler reservare bör värvas som kompani- och bataljonschefer.

Tillförseln av materiel får inte gå för fort – den måste vägas mot behoven och förmågan att utbilda på den.

Kort värnplikt med frivillig placering i hemvärnet måste underlättas. Mats Welff kommer också att verka för att alla får ersättning för förlorad inkomst när de deltar i räddningsuppdrag.

Ryssland fortsätter utveckla biologiska vapen och vägrar att släppa in inspektioner från väst i sina anläggningar, skriver forskare vid Foa i en rapport.

Patron ur räcker

Nej, det blir inga vapen till hemvärnssjukvårdarna. Resultatet av generalsekreterare Peter Örns brev till Rikshemvärnscentrum i våras blev ett kategoriskt förbud mot att beväpna sjukvårdarna.

Ärendet fördes upp på högsta nivå och är ett så kallat försvarsmaktsbeslut, undertecknat av stf ÖB Frank Rosenius. En sjukvårdare ska kunna göra patron ur på hemvärnets samtliga eldhandvapen.

Vill han eller hon sedan provskjuta militära vapen får det ske utan armbindel och utanför befattningsutbildning och tjänstgöring i hemvärnet

Nässjö slog Jönköping i rekrytering

Den i vanliga fall stränge och sammanbitne hemvärnschefen Christer Johansson i Nässjö sken som en sol under den bejublade hemvärnsdagen.

– Vi har till och med slagit Jönköpings hemvärnsområde när det gäller nyrekrytering och medelåldern ligger i dag på 38 år inom mitt område, säger en stolt Christer Johansson.

– I dag ska vi ta hand om minst fem nya till vårt kompani. En minimal målsättning.

Genom ett slitsamt och ibland ganska svårt arbete har Höglandet äntligen kommit rätt i sitt rekryteringsarbete.

– Spaningsplutonen har attraherat vid nyrekryteringen. Det är de yngre männen och kvinnorna som placeras i denna pluton, säger Christer Johansson.

Härlig kombination

Dagens program var omtyckt av kommunens invånare som hade slutit upp på torget i Nässjö. Barn och vuxna passade på att åka bandvagn och terrängbil. Koket serverade ärtsoppa med kaffe.

– En härlig kombination, smålog hemvärnskocken Ulla.

Framåt lunchtid marscherade Hemvärnets musikkår in och avlöste Frälsningsarmén. På Höglandet är det viktigt med ett religiöst inslag vid en högtid som hemvärnsdagen. Motorcykeluppvisning av FMCK kunde beskådas samtidigt som barnen clownmålades och hoppade i stora hoppborgen. Många testade att provskjuta med granatkastare och AK4.

Att rekryteringsmålet sprack är bara att gratulera. Det blev nämligen fler än fem nya till hemvärnet denna händelserika dag.

Bo Bengtsson, reporter i Småland

Militärkläder

Stridsbälte 304 K	300 kr
M 90 Byxa	700 kr
M 90 Jacka	700 kr
M 90 Känga sommar	1000 kr
M 90 Känga vinter	1100 kr
M 90 Regnställ	1000 kr
M 90 Värmejacka	1000 kr
M 90 Tröja	200 kr
M 90 Värmetröja	400 kr
Väska 06	50 kr
M 59 Stridssele	100 kr
AK4 Bajonett	600 kr
M 96 Bajonett	300 kr
F1 Kniv	800 kr
Ryggsäck LK 35	250 kr

Billingedalens Hund o Vapen
Ordertel 0500-46 18 17
www.billingedalen.com

Satsa på väpnad strid!

Under min första 90 dagar som rikshemvärnschef har jag samlat på mig intryck på bred front; från mina inspektioner i övre Norrland, som ju är det mest naturliga och givande sättet att möta verkligheten, från spontana besök och kontakter med hemvärnsmän och avtalspersonal, från möten med hemvärnsrörelsens förtroendevalda, från samtal med mina skandinaviska kollegor och politiker. Och från försvarets högsta ledning.

Jag möter förväntningar och förhoppningar. Jag ser engagemang och framåtanda. Men jag stöter också på villrådighet inför framtiden och otålighet med takten i utveckling och förnyelse.

Jag får dock en entydig bild av att hemvärnet behövs och är efterfrågat. Det bekräftades inte minst under sommarens översvämningar i nedre Norrland, då vi snabbt och effektivt kom till hembygdens värn och gjorde en ovärderlig insats.

Snabb utredning

Men utmaningarna inför framtiden är många. Hemvärnsförbanden blir som en följd av Försvarsmaktens omstrukturering till en insats- och kompetensorganisation en allt viktigare del av det territoriella försvaret. Innebörden av detta och konsekvenserna för vår organisation måste klarläggas. Uppgiften har gått till generalmajor Paul Degerlund, ny chef för det södra militärdistriktet, att snabbt utreda de nya nationella skyddsstyrkornas, dvs de fd territorialförsvarsbandens och hemvärnets, roll.

Jag och rikshemvärnsavdelningen medverkar självklart så mycket vi kan och får i arbetet. Kortsiktigt förutser jag inga dramatiska förändringar. Jag bedömer att vår höga insatsberedskap och vår förmåga även framöver i första hand kommer att utnyttjas för att

- vid väpnat angrepp skydda/bevaka skyddsobjekt och genomföra ytövervakning
- bevaka i samband med kränkningar av vårt territorium (och annan IKFN-verksamhet)
- stödja samhället i olika svåra situationer.

Utredaren ska lämna sina förslag på senvintern och sedan kan vi gå från ord till handling. Militärdistriktscheferna kommer då att ge hemvärnsförbanden uppgifter och jag och mina medarbetare kommer så snabbt som möjligt att inrikta hemvärnets utveckling efter detta. Arbetet kommer bl a att omfatta översyn av organisation, utrustning och, inte minst, utbildning. Kurserna vid Hemvärnets Stridsskola måste också gå i takt med denna utveckling.

Vi måste driva utvecklingen vidare och komma från ord till handling i flera viktiga frågor.

Jag och militärdistriktscheferna är också överens om att vi redan nu ska inrikta utbildningen mot att ge förbanden de förmågor/kompetenser som är relevanta för att de ska kunna lösa sina framtida uppgifter. Det viktiga just nu är egentligen inte var uppgiften ska lösas, utan att den kan lösas på ett kompetent sätt. Låt oss träna bevakning och försvar av objekt, ytövervakning och eskort. Låt oss, där så är relevant, säkerställa att vi har kompetens i fördröjande fältarbeten eller hamnblockering. Och låt oss träna detta i okomplicerade, fräsiga och roliga övningar. Som ni märker anser jag att vi ska satsa vår utbildning på väpnad strid. Därigenom får vi också den lednings- och samordningsförmåga som gör oss så duktiga att stödja samhället vid svåra situationer.

Blidkas föga

Jag vet att hemvärnsmän känner stor rastlöshet och ständigt inväntar ny och bättre utrustning. De blidkas föga av diffusa utfästelser och långsiktiga planer. Inte sällan finns det en utbredd kritik mot Försvarsmaktens förmåga att tillräckligt snabbt förse dem med de grejor som de tycker att de – ibland med rätta – bör ha.

Det finns en stark vilja hos vår nye överbefälhavare och hans närmaste att, i takt med att hemvärnets betydelse ökar, utrusta våra förband så att de kan lösa de nya uppgifterna.

Understödsvapen, radioapparater och stabsarbetshjälpmedel, bland annat datorer, tillförs i sådan takt att jag närmast är orolig för att vår utbildning inte hänger med.

Nu arbetar vi målmedvetet med att snarast tillföra ett stort antal fordon, inledningsvis terrängbilar, eller kanske bandvagnar, för en pluton per bataljon och på längre sikt för en pluton per kompani. Detta kommer att underlätta utbildningen avsevärt och göra hemvärnet mer flexibelt såväl vid militära insatser som vid stöd till samhället.

Försvarsledningen har stor förståelse för vårt behov. Men vi i hemvärnet måste också inse att detta måste vägas mot behoven i de andra nationella skyddsstyrkorna, som ännu inte är uppsatta, och mot regeringens beslutsamhet att hjälpa de baltiska staterna med materiel. Jag är dock optimistisk och säker på att vi inom kort kan börja tillföra våra förband bra fordon.

För att få en säkrare personaltillförsel och för att bibehålla vitalitet och motivation i våra förband och i rörelsen måste vi också få bättre drag i rekryterings- och ersättningsfrågorna.

Jag hoppas att vi under de första månaderna 2001 kommer att få klara spelregler för vårt arbete inom dessa områden.

Tro nu inte att alla våra bekymmer klaras ut genom utredningar. Men det är viktigt att det skapas tydliga och gynnsamma förutsättningar så att vi kan arbeta offensivt mot konkreta förbättringar. En av mina viktigaste uppgifter är att säkerställa att ambitiösa förslag och vältalig retorik följs upp med konkreta åtgärder – att det inte blir alltför långt från ord till handling.

Det är oerhört betydelsefullt att ni upplever att vårt utvecklingsarbete och våra ansträngningar här i Stockholm leder till fart och fläkt ute i landet. Ty det är där, på övningsfält, skjutbanor och i hemvärnsgårdar, som livskraften i vår verksamhet finns – genom effektiva övningar och trevlig föreningsverksamhet.

Jag hoppas att så snart som möjligt få träffa er där – att få se er i aktion, höra om era upplevelser och förhoppningar. Och få bättre förståelse för era behov. Men ni är, dessbättre, så många och så utspridda över hela landet att det kan ta litet tid. Till dess önskar jag er allt gott!

Mats Welff, rikshemvärnschef

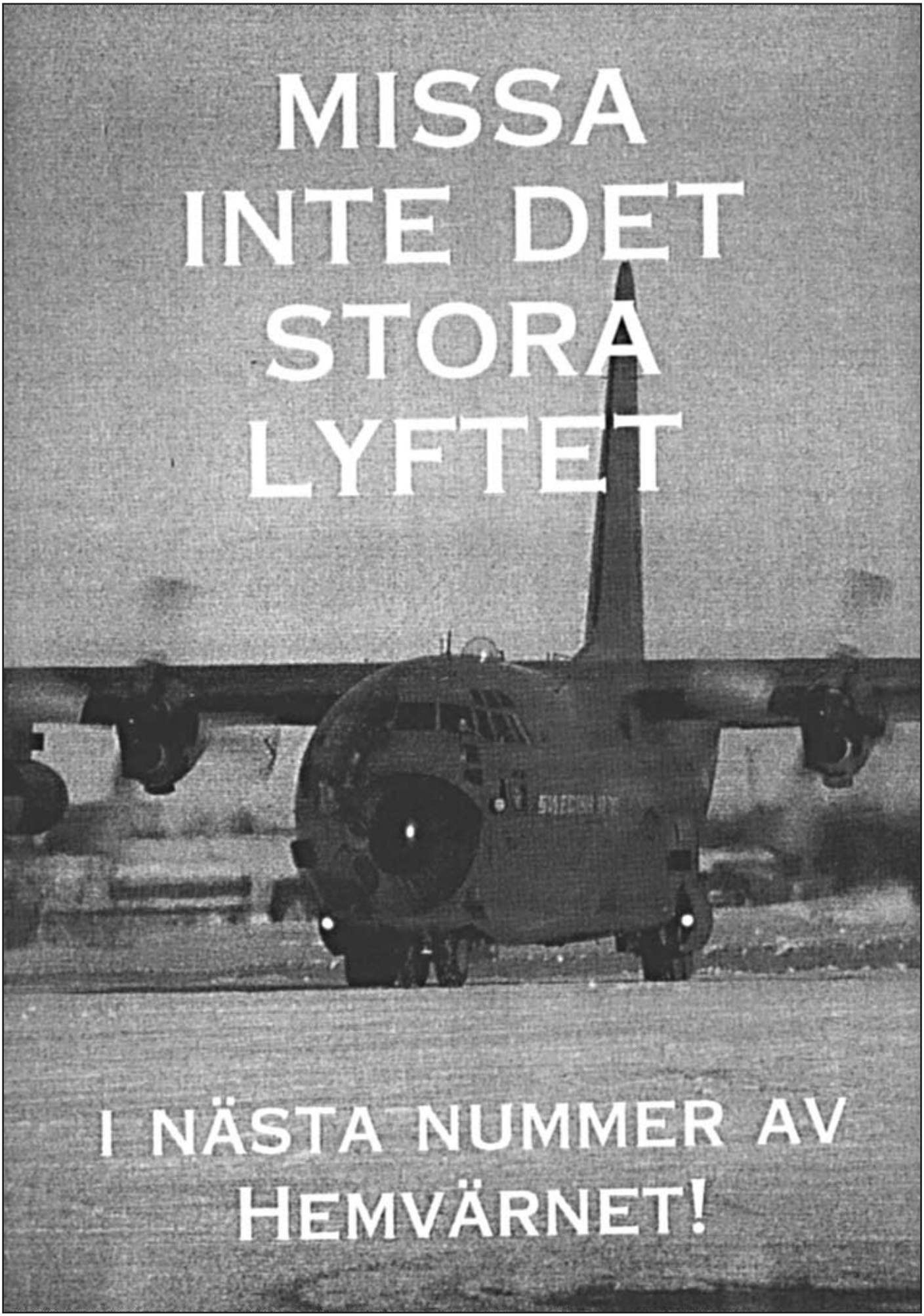
MISSA
INTE DET
STORA
LYFTET
I NÄSTA NUMMER AV
HEMVÄRNET!

Hundnosen slår

Text & foto: Ulf Ivarsson

Tekniken gör framsteg men hunden är fortfarande oslagbar för att finna minor.

Den konstgjorda hundnosen, biosensorn, fungerar, men kan inte upptäcka enskilda minor. Resultatet av de första fälttesterna med den svenska uppfinningen visar att sensorn kan avgöra om ett område innehåller minor eller inte. Den klarar däremot inte individuella minor. Detta kan fortfarande bara göras med minhund eller tidsödande minpikning.

– Eftersom 90 procent av tiden för minletning slösas på områden som inte visar sig vara minerade, kommer biosensorn att vara till stor hjälp, säger Jan Gustafsson på Statens räddningsverk, SRV.

Han demonstrerade på Hemvärnets stridsskola för första gången i Sverige hur biosensorn arbetar.

SRV och företaget Biosensor Applications, som bildats kring uppfinningen, genomför omfattande fältförsök i Kosovo med en prototyp, som hittills kostat 140 miljoner kronor att ta fram. Sensorn är känslig för trotyl, TNT, som svettas ut från minorna. Hundra liter luft måste sugas genom ett filter för att koncentrationen av trotyl ska bli tillräcklig för att ge utslag i en gaskromatograf.

– Hunden behöver bara andas in en deciliter luft för att känna igen ämnet. Ju mer jag sysslar med det här desto ödmjukare inför hunden blir jag, säger Jan Gustafsson.

Ersätts av fälla

I fält är gaskromatografen alldeles för klumpig. Den ska ersättas av en fälla med antikroppar. Antikropparna bildas av immunsystemet hos möss som injicerats med trotyl. I den konstgjorda hundnosen fästs antikroppar på en yta av piezoelektrisk kvartskristall. Antikropparna binds till TNT-moleky-

Hemvärnet lär sig

En marschkänga fylld med sand före och efter en truppminas detonation. Kängan gjorde en 20 meters luftfärd.

Här lär sig Jan Rodriguez, plutonchef vid beredskapsplutonen ur Södra skärgårdens hvbataljon i Göteborg, att utlösa truppminor med hjälp av hagelgevärseld. Skytten sitter bakom ett splitterskydd.

Även hemvärnsförbanden behöver kunna röja de vanligaste minorna.

Beredskapsplutonerna inom MDS, Göteborgsgruppen, är tidigt ute och har börjat lära den svåra konsten att hantera och oskadliggöra denna försåtliga form av stridsmedel.

En reporter och fotograf från Hemvärnet hade tillfälle att följa utbildningen en dag på Sisjöns skjutfält strax söder om Göteborg. Entusiastiska och kunniga instruktörer denna dag var fänriken Krister Wettersten och sergeanten Jonas Lindgren.

Man började med realistiska instruktionsfilmer från svenska minröjningsinsatser i Bosnien.

Svensk specialitet

Svensk minröjningskunskap utnyttjas ofta internationellt. Det senaste uppdraget gäller södra Libanon där för närvarande en svensk minröjarpluton är verksam på uppdrag av FN.

Röjningstekniken är under stark

biosensorn

lerna. Samtidigt minskar vikten av kristallen, vilket ger en viss bestämd frekvensändring i kristallens svängning för varje picogram TNT (picogram = en miljondel av en miljondel av ett gram).

– Tanken är att sensorn ska vara bärbar och svara klart ja eller nej, säger Jan Gustavsson, som räknar med att biosensorn kan vara ett färdigt system under 2001, dock tills vidare bilburet.

120 miljoner minor kvar

Uppgiften att röja minor på världens krigsskådeplatser ter sig gigantisk. Uppskattningar pekar på att det ligger 120 miljoner minor kvar, ofta från inbördeskrig där inga minkartor ritades. Med enbart minpik klarar en man blott en kvadratmeter i timmen.

Nackdelen med metalldetektorer är att de reagerar för minsta magnetism – mängden skräp blir mycket större än mängden funna minor.

En rad andra principer för automatisk minigenkänning prövas eller har föreslagits, men forskningen kommer inte att ge något användbart inom de närmsta tio åren, tror Jan Gustavsson.

En hundnos är fortfarande oöverträffad, men så har den också utvecklats under fem miljoner år.

Jan Gustavsson från räddningsverket med en del av prototypen till den konstgjorda hundnosen.

att röja minor

Text Lars Brink
Foto: Joachim Brink

utveckling, främst vid Swedec, Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum i Eksjö. Swedec hör till de funktionscentra som fick utökat anslag och breddade uppgifter vid det senaste försvarsbeslutet.

I den praktiska utbildningen denna dag gällde hanteringen av den svenska truppmina 10. Den är idag förbjuden att användas av svenska förband, men truppminor av olika slag används världen över och i åtskilliga områden inom såväl nuvarande som tidigare stridszoner ligger miljoner trupp- eller trampminor nergrävda.

Utlösa med sprängdeg

En dag räcker naturligtvis inte för att lära minröjning. Uppgiften för hemvärnssoldaterna var att destruera redan upptäckta, uppgrävda eller avståndslagda minor. Metoder som sprängning med sprängdeg och beskjutning med hagelgevär genomgicks. Testsprängning genomfördes för att demonstrera verkan hos en skarp mina.

Utbildningen uppskattades. Fler MD-grupper har redan hört av sig om att få genomföra denna utbildning. Allt oftare är hemvärnssoldater ute i internationell tjänst, t ex vid någon FN-bataljon. Då är kunskaper om minor av stort värde.

Andersson tror på plikt

När hemvärnsmännen ser att politikerna signalerar faran över, tappar många sin motivation. Leden glesnar.

Text: Torkel Ivarsson
Foto: Jan Pettersson

I Kiruna lämnade 300 hemvärnsmän in sin utrustning i våras som en protest mot försvarsbeslutet. Liknande, om än inte fullt så dramatiska, reaktioner har ägt rum på många håll i landet.

Om de så kallade nollorna rensas ut återstår bara halva styrkan.

– Numerären sviktar, säger Kenneth Andersson, luttrad chef för Södra Kinds hvkompani.

Han tar ett tydligt exempel. I våras satsade Kinds hemvärnsbataljon på öppet hus. Man annonserade och välkomnade alla intresserade till en informationskväll om hemvärnet. Men bara två personer dök upp.

– Detta hänger ihop med signalerna uppifrån, att försvaret just nu inte behövs. Och det är så många andra intressen och fritidssysselsättningar som pockar på, konstaterar Kenneth Andersson.

Rekryteringen går bättre i storstäderna. Moderna beredskapsplutoner med unga och välutbildade hemvärnssoldater far runt i terrängbilar och uppträder som vilket modernt infanteri som helst.

Större krav

På landsbygden har människorna svårare att överge den gamla bilden av hemvärnet, menar Kenneth Andersson. Förr kunde hemvärnsmannen i stort sett titta ut genom köksfönstret på det förråd han var satt att bevaka.

Han övade sig på den närbelägna skjutbanan. Det var verkligen den egna hembygdens försvar han deltog i. Nu har hemvärnet organiserats om i kompanier och bataljoner, ibland med uppgifter flera mil bort.

Några lokalförsvarsförband som kan skydda hamnar, flygplatser, broar och andra viktiga objekt finns inte längre. Detta ställer naturligtvis mycket större krav på hemvärnet.

– Det finns bara en vettig lösning på problemet. Det är att pliktvägen ta in folk, säger Kenneth Andersson. Vi har en halv miljon utbildade män under 40 år ur det gamla lokalförsvaret att ta av. Dessutom, fast jag vet att det är som att svära i kyrkan, vill jag välkomna reservarna till chefsbefattningar i hemvärnet.

Han tycker också att hemvärnet ska döpas om. Till lokalförsvaret kanske.

– Namnet hemvärn ger associationer till gubbar med grå uniformer och trägevär, det är inte bra, säger Kenneth Andersson.

Ingen brigadkramare

I frivilligförsvaret hittar man många arga kritiker av försvarets nedrustning, eller ominriktning för att använda den officiella termen. Men Kenneth Andersson har en mer nyanserad bild.

– Jag är inte helt negativ och vill inte framstå som en brigadkramare. De gamla bepansrade ryttarna blev omoderna redan under det 30-åriga kriget. Kavalleriet fick dödsstöten under det första världskriget.

Det är nog rätt att lägga ner infanteribrigaderna också. Det är farligt att fastna i föråldrade strukturer.

Framtidens högtekniska slagfält och soldaten som en avancerad vapenplattform, ständigt uppkopplad till ett informationsnätverk är idéer som Kenneth Andersson finner intressanta, men han omhuldar också värnpliktstanken och den gamla doktrinen om att det krävs marktrupp som kan sitta på territoriet.

– Kanske kan vi ge de mest lämpade i värnpliktskullarna en tremånadersutbildning, placera dem i ett lokalförsvar med enkla och handfasta uppgifter. Det värsta vore väl att korttidsutbilda dem till kanonmat när det redan brinner i knutarna.

Vi ska sköta vårt eget försvar, det ska ingen annan göra åt oss, tycker chefen för hemvärnsförbandet med det stolta namnet Södra Kinds kompani, ett arv från kompaniet med samma namn ur Älvsborgs regemente.

Foto: Bengt Bergström

Än hänger Jawan med

Mc-tekniken har tagit stora språng framåt, men Jawan hänger med än, även om den måste betraktas som en veteranmotorcykel med blygsamma prestanda. Den encylindriga, blå rykande 250 cc tvåtaktsmotorn ger blott 12 hästkrafter. Vikten är hela 160 kilo, vilket gör Jawan svårmanövrerad i terräng jämfört med dagens enduromaskiner.

Jawan används inte längre av fältförbanden, men är fortfarande FMCKs, och därmed hemvärnets, vanligaste cykel. "Mc 255" beställdes i slutet av 1950-talet. För ett exemplar betalade kronan 1 850 kronor och fick då skidor på köpet.

1992 övertog FMCK arméns hela kvarvarande bestånd, 1500 cyklar, och håller liv i dem genom att slakta och ta delar från utrangerade maskiner. Mc:n på bilden står på hemvärnsmuséet.

Svensk FN-trupp på Cypern

Under mer än 50 år har svenska officerare och svensk trupp tjänstgjort under FNs fana, från Folke Bernadottes med-lingsuppdrag i Palestina 1948 och svenska officerare som observatörer vid stilleståndslinjen i Korea 1952 (pågår ännu) till dagens FN-bataljon i Kosovo.

Cypernoperationen pågick för Sveriges del från 1964 till 1993.

Cypern blev en från engelskt mandat frigjord självständig stat 1960. Som i månget fall under detta tidsskede avlöstes den påtvingade koloniala civilisationsstrukturen av etniska motsättningar. Långt innan begreppet etnisk rensning blev vanligt i samhällsdebatten uppstod fenomenet på Cypern. De två huvudsakliga folkgrupperna på ön, greker och turkar, lyckades inte samregera. Gamla kulturkonflikter fick fritt spelrum och snart var ett inbördeskrig i vardande.

Joint patrol. När svensk trupp tog över efter engelsmännen på Cypern 1964 var artikelförfattaren (i bildens mitt) en av de första som rekognoserade patrullrundor. Här tillsammans med grekiska poliser och engelska soldater i gemensam patrull genom staden Ktima vid Paphos.

FN grep in

1964 grep det internationella samfundet in under FNs fana. Uppgiften var att återupprätta och övervaka en ordnad samhällsstruktur, inklusive tryggad livsform för alla medborgarkategorier. Denna uppgift har FN åtagit sig på ett flertal håll i världen – att organisera en övergripande administration i avsikt att dämpa och avleda motsättningar och stödja en ny samlevnadscivilisation i ett oroligt område.

Om Cypernengagemanget har nu två officerare med egna erfarenheter från Cypern, Gustaf Welin och Christer Ekelund, skrivit en gedigen och fullmatad redogörelse på 377 sidor: FN på Cypern. Den svenska fredsbevarande insatsen 1964–1993. (Probus Förlag, 1999)

Läget var spänt och osäkert på Cypern och det var bråttom att gripa in. Sverige, som just avslutade engagemanget i Kongo under våren 1964, en operation som i sig hade utvecklats till ett uppdrag av stridande karaktär, kunde ställa upp med erfaren trupp. Översten Jonas Waern, legendarisk Kongochef, fick uppdraget som bataljonschef, som ställföreträdare fick han överstelöjtnant Orvar Nilsson, då nyutnämnd chef för Hemvärnets stridsskola och mycket erfaren som Finlandsfrivillig.

Under ett par intensiva veckor trummades erfarna FN-soldater ihop, varav cirka hälften Kongoveteraner och övriga från tidigare Gazabataljoner.

Snart grupperades bataljonens olika kompanier på västra Cypern. Mandatet från FN:s säkerhetsråd var oklart och de båda huvudmotståndarna, greker respektive turkar, började testa hur långt man kunde gå innan FN-trupp ingrep med styrka och allvar.

Exemplet Timi

Författarna exemplifierar med en tidig incident, i april 1964, när den svenska bataljonen beslöt att sätta hårt mot hårt i akt och mening att dra gränser för de båda sidornas vålds-agerande. I byn Timi (cirka en mil öster om Paphos) som ännu var blandad, provocerades fram ett "inbördeskrig" med våldsam skottlossning. En svensk FN-postering på plats besköts under försöken att medla.

Den svenske distriktschefen, FN-majoren Tor Lange fick besked om läget och beslöt att sätta in tredje kompaniets larmstyrka – eller kompanireserv som man uttrycker det i boken – bestående av ett par skyttegrupper och en pluton Ferret-pansarbilar.

Undertecknad, som råkade vara chef för denna larmstyrka, kom till en by i fullt uppror. Grekiska specialpoliser (militärt utrustade) hade grupperat sig i och kring ett större hus och sköt mot sina turkiska motståndare. Major Lange uppmanade via högtalare och tolk de stridande att upphöra med elden, dock utan resultat. Varningsskott avlossades av Lange och den svenska styrkan.

Jag grupperade larmstyrkan, lugna fina pojkar, varav en var utrustad med prickskyttegevär, i en halvcirkel runt huset, pansarbilarna ställdes upp som understöd. Det hade hunnit bli mörka kvällen och bilarnas strålkastare riktades mot det befästa huset varifrån elden utgick. I dess andra våning fanns en öppen lucka.

Vi beslöt att resa en stege mot luckan och jag klättrade

Svensk trupp har tagit kontroll över byn Timi. Till vänster en Ferret-pansarbil. Till höger vid kulsprutan skyttesoldaten Kurt Hansson, numera hemvärnschef i Färila i Hälsingland.

upp med högsta eldberedskap, kulsprutepistol och handgranater. Min prickskytt hade order att hålla minsta möjliga säkerhetsmarginal om jag skulle bli direktbeskjuten.

Erfarenheterna från striderna i Kongo kom väl tillpass. De satt i ryggmärgen. Och jag visste att larmstyrkans personal inte skulle tveka om närstrid skulle uppstå.

De grekiska reservpoliserna kände att de låg i underläge, skjutandet upphörde och de drog sig ur huset via golvluckor och ut i baksidans mörker.

Huset var taget och nu gällde det hela byn. Förstärkningar anlände under ledning av tredje kompaniets chef major Bo Smith (från Boden); byn rensades och cirka 40 specialpoliser kunde avväpnas. Klockan 22 30 på kvällen var byn i FNs händer och allt var lugnt.

Dagen efter hölls byn kvar i vårt grepp och försoningsmöten ordnades. Båda parter tackade faktiskt för den svenska FN-truppens fasta och resoluta ingripande.

Bildade skola

Agerandet vid incidenten i Timi i april 1964 bildade skola för hur FN-trupperna på Cypern skulle hantera de många debacler som uppstod på ön under åren. Styrkedemonstration och våldsutövande vid behov, föregånget av förhandlingar och diplomati.

Jag har genom att beskriva en episod, där jag själv deltog, velat visa hur svensk FN-trupp agerade just på Cypern. Bokens författare som båda tjänstgjort som kompani- och bataljonschefer, utöver andra FN-uppdrag på olika håll i Mellanöstern, har, det måste sägas, skrivit en utomordentligt väldokumenterad skildring av denna nästan trettioåriga FN-insats.

Det mest dramatiska skeendet var utan tvivel den turkiska invasionen av norra Cypern 1974. Omgrupperingar och skyddsåtgärder beskrivs noggrant och det är slående hur lugnt och rutinerat svenska befäl och soldater genomgående hanterar stressituationer. Vår tvåhundraåriga fred har inte negativt påverkat svensk militär utbildning. Och värnpliktiga soldater tycks närmast vara en styrka.

Mer än 25.000 svenska militärer och cirka 2 360 civilpoliser har tjänstgjort på Cypern under de nära 30 åren. Åtskilliga möts nu i hemvärnet. En eller flera perioder som FN-soldat är ofta en inkörsport för engagemang i hemvärnet. En viss uniformstillvaro utöver värnplikten har börjat höra till den svenska livsformen.

Allt fler kvinnor gör FN-tjänst. Att i en ofärdig värld agera i blå basker med det legala våldet som yttersta medel, har blivit ett svenskt signum. Få torde förneka dess humanitära betydelse.

Lars Brink

Specialpris för hemvärnsmän

Snapphanar

Allan Jardén är mångsysslare, författare, konstnär och hemvärnsman. Snapphanar berättar på ett verklighetstroget sätt en spännande episod från Göinge härad i slutet av 1600-talet.

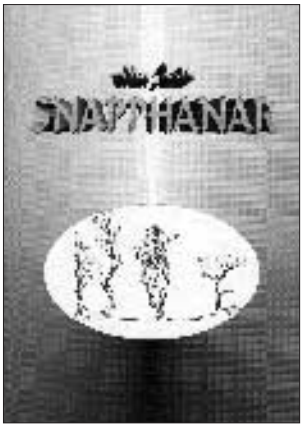

Allan Jardéns tidigare utgivning är romanerna De sista dagarna, Repressalier samt Ryttarna Jablonsky.

Boken kan beställas av hemvärnsmän genom att sätta in 150 kronor på postgiro 630 37 63–4, Allan Jardén.

Glöm inte att ange avsändare med adress.

Obesvarade frågor om Wennerström

Det har nu gått över 37 år sedan före detta översten i flygvapnet Stig Wennerström anhölls för spioneri, då han dagen före midsommarafton 1963 icke ont anande promenerade på Riksbron i Stockholm.

Under årens lopp har det skrivits och spekulerats en hel del om vilka drivkrafterna var som gjorde Stig Wennerström till spion. Varför förrådde han sitt land? Är det fullt klarlagt vad han lämnade ut till främmande makt, med vem eller vilka han samarbetade?

Anders Sundelin, reporter och författare, har i sin bok ”Fallet Wennerström” försökt finna svar på många obesvarade frågor. Källor till boken är arkivstudier, intervjuer med personer inom polisen, försvaret, barndomsvänner, arbetskamrater. Författaren har även träffat Wennerströms ryska kontaktmän.

För dem som tidigare forskat i Stig Wennerströms öden och äventyr är det snarast förvånande hur han lyckades gå vidare i karriären efter språkstudier i Ryssland på 1930-talet och efterföljande tjänstgöringar.

Andra frågor som av förklarliga skäl inte besvarats är: I vilken omfattning försågs Wennerström med avsiktligt felaktig och inplanterad information i syfte att vilseleda hans uppdragsgivare? Exempel finns även på detta.

Fallet Wennerström är en intressant läsning och ger oss en påminnelse om vilka svagheter människan har och vad som kan hända om spärrar saknas eller inte sätts in i rätt tid.

Gunnar Mörck

Fallet Wennerström av Anders Sundelin. Förlag Norstedts, Stockholm. Omfång 400 sid. Pris 351 kr. ISBN 91-1-300740-8. Boken finns också i pocket.

DDR, Stasi och Sverige

Professor Gösta A Eriksson, tidigare verksam vid Handelshögskolan i Åbo, med ekonomi som specialitet, har under tiden 1997-1999 fått möjlighet att forska i Stasi-arkiven. Tre års aktiv forskning har resulterat i boken DDR, Stasi och Sverige.

Tyska Demokratiska Republiken, DDR, var en statsbildning som överlevde i 40 år. Åtskilliga berättelser finns om hur makthavarna styrde sitt land. Här handlade det om allt ifrån angiveri av egna landsmän till spioneri i omvärlden, speciellt i närområden som Västtyskland, de nordiska länderna och i hög grad Sverige.

Hur många vet till exempel att svenskt näringsliv, företag som ASEA/ABB, IKEA, Electrolux, SIAB, Volvo med flera hade stor del i uppbyggnaden av DDRs infrastruktur, industrier och utrikeshandel.

Innan DDR kollapsade som statsbildning i november 1989 beräknas Stasis informella medarbetare, IM, ha uppgått till 102 000! Många svenska medborgare hade noga registrerats i Stasis arkiv, kartlagda av de informella medarbetarna.

DDR hade tyvärr även informella medarbetare i Sverige inom nyckelområden som journalistik, information, forskning, medicin, teknik, IT och politik. Tänk om några av dessa IM trädde fram och berättade hur de rekryterats och vad de rapporterat om.

I Sverige har vi inte varit aningslösa och gått på makthavarnas i DDR försök till desinformation. Även vi kan lägga pussel. Vi har hela tiden har haft en god bild om utvecklingen i DDR.

Boken DDR, Stasi och Sverige är ett utmärkt tidsdokument över hur makthavare i nutid försökt lura och kuva sitt eget folk. Angiveri, spioneri och utpressning var några av maktmedlen, som inte fungerade i längden. Förtjänstfulla är alla hänvisningar till källdokument.

Boken är en bra informationskälla över maktmissbruk. Personer verksamma inom totalförsvar, offentlig förvaltning, media, näringsliv, organisationer – läs och lär.

Gunnar Mörck

DDR, Stasi och Sverige, Gösta A Eriksson. Förlag G A Eriksson, Uppsala. Omfång 192 sidor. Pris 315 kr. ISBN 91-630-9047-3.

Med stål under silkesvantarna

Helge Jung, opinionsbildare, försvarets nydanare, överbefälhavare är titeln på historikern Jan von Konows biografi över en av Sveriges mest stridbara officerare i modern tid.

Helge Jung (1886–1978) var väckarklockan som fick folk att förstå att Sverige måste återskapa den krigsmakt 1925 års försvarsordning (enligt Jung ”nationell självstympning”) avvecklat.

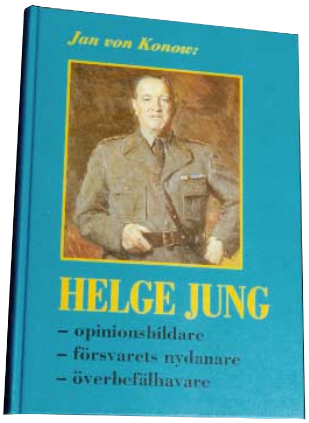

Om någon skulle klara uppgiften som opinionsbildare så var det Helge Jung, med sitt omfattande kontaktnät med kanaler åt alla håll. Genom hans giftermål med Ruth Wehtje öppnades också dörrarna till Sveriges näringsliv. Jung hade därutöver goda kontakter med kungahuset, officerskåren, massmedia samt politiker i de olika partierna.

Helge Jung, raljant, slagfärdig, svåremotsagd och med pondus och auktoritet, visste hur man spelar sina kort. Som underlöjtnant vid Södra Skånska Infanteriregementet kom Jung i kontakt med en stamanställd korpral vid samma kompani. Namnet var Per Edvin Sköld.

Dessa herrar skulle senare inneha de högsta befattningarna inom Sveriges försvar. Jung, med lång generalstabskarriär och militärbefälhavare inom IV Milo, efterträdde 1944 Olof Thörnell som ÖB. Sköld blev försvarsminister och ledande socialdemokratisk politiker.

Bakom kulisserna

Författaren har haft tillgång till både Helge Jungs tjänstearkiv och hans privatarkiv. I dessa och ur annat källmaterial får man god inblick i spelet bakom kulisserna. Meningsmotsättningarna på vissa håll inom officerskåren och mellan officerare och politiker har inte tagits med i syfte att skapa sensation, utan för att få en nödvändig helhetsbild.

Helge Jung hade att hantera den mycket självsäkre flygvapenchefen Bengt (”Putte”) Nordenskiöld med dennes ”omdömeslösa mallighet”. Den beryktade Rosenbladaffären och en av Sveriges största skamfläckar, baltutlämningen, ägde rum under Jungs tid som ÖB. I tjänsten hade Helge Jung stål under silkesvantarna. Samtidigt var han privat en ömsint familjefar och avvisade aldrig någon som behövde hjälp. Han hjälpte många i det tysta.

Jan von Konows bok är informativ och trevlig att läsa och ger god inblick i Sveriges nutidshistoria.

Per Sjöswärd

Helge Jung, opinionsbildare, försvarets nydanare, överbefälhavare. Boken, ISBN 9163084716, kan enklast beställas hos Jan von Konows Förlag, tel: 08-664 67 99.

Hemvärnsmetoder fungerar i Kosovo

Text: Lars Grahn, ordförande HBR, Jämtlands län

Lars Grahn fann tre hemvärnsmän under årets pressresa till svenska Kosovostyrkan.

Henrik Esperi, Strängnäs, bakom kulsprutan i tornet på sin pansarbandvagn vid Gate 4, som är en postering upp vid serbiska gränsen

Under en vecka i Kosovo fick jag vid två tillfällen bo tillsammans med våra soldater och följa deras arbete ute på landsbygden under ett par dygn. En natt bodde jag uppe vid Gate 4 och en natt i Slivovo. Posteringen i Slivovo-området omfattar bland annat tre byar där man förbereder för återvändande flyktingar.

Uppdragen är på många sätt jämförbara med dem som hemvärnet ska kunna lösa. Fast och patrullerande bevakning, stöd till räddningstjänsten, och samverkan med polis (och tull).

Fordon genomsöks

Gate 4 ingår i 2. mekskyttekompaniets område och är gränspostering i öster mot Serbien. Stab och förläggning har här ordnats i ett övergivet serbiskt hus och i tält. Jag fick följa med på "social-patrol".

Vi åkte runt till byarna i området och frågade om de behövde hjälp med något. På eftermiddagen upprättade vi en vägspärr, en "snap-vcp" (vcp = vehicle check point). Här genomsöks fordon efter vapen och sprängämnen samt kontrolleras att speditörer har alla papper i ordning.

Vid Gate 4 träffade jag också Henrik Esperi, 22, Strängnäs. Han är hemvärnsman hemma i Sverige, och ingår i Strängnäs beredskapspluton när han inte tjänstgör utomlands.

– Vi är tre hemvärnsmän från olika platser i Sverige här i plutonen, och vi pratar mycket hemvärn med varandra, säger Henrik. Vi kommer överens om att uppdraget i Kosovo innehåller mycket av det som ingår i hemvärnets uppgifter, fast hemma.

– Hemvärnet är viktigt, och jag tycker att det känns fint att ingå i en organisation som har en så bred kompetens att lösa uppgifter i såväl fred som krig.

Henrik gjorde värnplikten som ställföreträdande plutonchef, pansar- skytte, och tjänstgör i Kosovo som pbv-förare.

Mumindalen bevakas

I 1. mekskyttekompaniets område ligger de tre små byarna Vidaci, Milinci, och Perovici. De två förstnämnda bevakas av en pluton ur 1. mekskyttekompaniet. Plutonstabs- och förläggningsplats är ett övergivet hus i Vidaci. Till byn har en serbisk familj återvänt, i övrigt är byn obebodd och bevakas nu dygnet runt.

En grupp ansvarar för byn Milinci, dit ännu ingen återvänt men där husen skyddas mot förstörelse. Här i "Mumindalen" drev serbisk militär och milis flyktingar framför sig under kriget, och den kosovoalbanska gerillan, UCK, bedrev fördröjningsstrid från höjderna i den oländiga terrängens täta buskvegetation.

Här gick vi, jag och två av mina presskollegor Jon och Daisy, och plutonchefen, i månskenet mellan Vidaci och Milanci för att hämta en bandvagn till morgondagens patrullering. Cikadorna spelade, det var varmt, dalen bredde ut sig under oss och det var svårt att föreställa sig de hemska saker som hänt i detta vackra landskap.

Utbildar ungdomar

I denna illusoriska idyll träffade jag ännu en hemvärnsman, Paul Edenström, 23, Ytterhogdal. Han gjorde sin grundutbildning på I5 Östersund 1997–98 och är nu på sin första utlandsmission. Hemma ingår han som ställföreträdande kulsprutegruppchef i Ytterhogdals hemvärnsområde. Han gick med i hemvärnet 1992, då som hemvärnsungdom. Nu sköter han och hans bror Daniel också om utbildningen för cirka 20 hemvärnsungdomar hemma i Ytterhogdal.

– Det är roligt, och känns viktigt, att vara med i hemvärnet, säger Paul. Man vet aldrig när något händer där man kan behövas. Man får också bra utbildningar inom hemvärnet som man kan ha användning för i sin civila verksamhet.

I plutonens huvudcamp träffade jag också Marcus Norin, 23, från min hemby Stavre, Jämtland. Marcus är sjukvårdare och kör en ambulansbandvagn 308, "Skalman". Jobbet innebär ständig beredskap. Inom 15 minuter ska man vara startklar.

Marcus är också hemvärnsman. Hemma ingår han som sjukvårdare i Bräckekretsens beredskapspluton. KS02 är Marcus första mission, men har ansökt om att få delta även i KS04.

Livet är hårt

Livet på landsbygden är hårt och man lever här under knappa förhållanden. Många hus är fortfarande förstörda och tillgången på byggnadsmateriel ojämn. I Pristina arbetar svenska och brittiska soldater tillsammans med att bevaka och skydda de få serbiska bosättningar som återstår.

De serbiska innevånarna i dagens

Vit makt och invandrade krigsmän

Det svenska försvaret har alltid bemannats med personal med ursprung från de mest skiftande nationaliteter och kulturer.

Generellt sett har utslag av rasism – med undantag för ett fåtal kända fall – knappast förekommit inom försvaret. (Personerna på bilden har inget med artikeln att göra).

Det som idag uppfattas som "nynazism" har föga att göra med Tyskland och 1930-talet, utan har främst förebilder från USA. Budskapet är främst rasistiskt och främlingsfientligt, vilket direkt kan utläsas ur namnen på några grupperingar såsom Bevara Sverige Svenskt (BSS) och Vitt Ariskt Motstånd (VAM).

Dagens rörelser ser den största fienden i ZOG, vilket står för Zionist Occupation Government, vilket fritt kan översättas med Världsjudendomens ockupationsregering, d v s en judarnas sammansvärjning för att bakom ridån styra hela världen.

ZOGs lakejer

Till ZOG räknas alla som inte engagerat sig i kampen mot judarna. De flesta svenskar torde vara helt okunniga om att de anses ingå i ZOG eller vara dess lakejer.

Redan då hemvärnet bildades 1940, ansågs det självklart att politiska extremister inte skulle accepteras som medlemmar. Genom åren har det då och då uppmärksammats oroande tendenser och flera personer har vid olika tillfällen avskiljts från verksamheten.

Hemvärnskungörelsen (1970:524) medger enligt 17 § att försvarsområdesbefälhavare med omedelbar verkan kan upphäva kontraktet för olämpliga personer.

Försvarsmakten har 29 maj 2000 tagit steget från att inte blott söka hålla rent inom de egna leden till att aktivt stödja regeringen och folkrörelserna i arbetet att motarbeta nazism, rasism och främlingsfientlighet.

Generellt sett har utslag av rasism (med undantag för ett fåtal kända fall) knappast förekommit inom försvaret och antalet fast anställda med invandrarbakgrund har med tiden ökat. Detta är nu ingen nyhet, utan den som läser svensk krigshistoria kan lätt konstatera att våra förfäder i stor utsträckning aktivt "importerade" krigsmän.

Intog Moskva

Det Karl XII, Napoleon och Hitler misslyckades med gjorde en svensk fältherre 1611 – nämligen intog och höll Moskva. Han hette Jacob Pontusson De la Gardie (1583–1652) och hade det vi idag kallar invandrarbakgrund. Fadern Pontus De la Gardie (1520–1585) var född i Russol, södra Frankrike. Han gick 1565 i svensk tjänst.

En titt på 1620-talets svenska överstar ger vid handen att uppåt hälften av regementscheferna var invandrare. Britter, fransmän, holländare och tyskar slogs sida vid sida för de svenska färgerna, vilket framgår av namnen Bastian Bonat, Patrik Rutwen, Jost Clodt, Samuel Cobron, Alexander Leslie, Jacob Seaton, Georg Cunningham, Otto von Scheiding och Tomas Muschamp.

Rullorna över kompanicheferna i Västergötland 1629–30 upptar vidare namn som Antoni Cleophas, Berthold Teves, Meinhardt Bröyer, Jakob Lenk, Paul Hesse, Didrik Ackerstaf, Georg von Termo, Hans von Barken, Jost Valter, Balthazar von Neuman och Tomas Sempel.

Vimlar av utlänningar

Till dessa invandrare inom svenska försvaret kan adderas alla dem vars namn med tiden kommit att trots sitt uppenbara utländska påbrå uppfattas som det svenskaste av allt svenskt. Den svenska historien vimlar av utlänningar, som gjort landet stora och ofta avgörande tjänster – inte blott som idrottsmän.

Det svenska försvaret har alltså från det nationalstaten bildades bemannats med personal med ursprung i de mest skiftande nationaliteter och kulturer. Att denna process fortgår ännu idag är därför inget att förvånas över utan en historisk realitet.

Text: Stellan Bojerud

Pristina, cirka 250 personer, kan inte utan fara för att bli attackerade röra sig fritt i staden, och behöver eskort om de måste uträtta något ärende. De 40 barnen i skolåldern blir utan skolgång detta läsår.

Under större delen av tiden går tiden sin gilla gång, och arbetet fortlöper enligt rutin. Så plötsligt, inom loppet av sekunder blossar en konflikt upp och stämningen blir till en orkan. Förstärkningar tillkallas, beslut fattas, och hittills har situationerna kunnat lösas utan våld.

Våra svenska soldaters framgångar i fredsarbetet förklaras så här av pressofficer Hans Ålin :

– Det kanske effektivaste vapnet för att skapa lugn och säkerhet är våra svenska soldaters värderingar i demokrati och människors lika värde.

Rysk raid

Del 5

Följetong för Hemvärnet av Lars-Olov Alm.
Illustrationer: Gunnel Bergström

Från styrhytten såg Stephan Ivanov polisbilen svänga in och sakta köra längs kajen. Strax efter följde en svart Volvo med tonade rutor. I höjd med Baltic Star saktade polisbilen in och slog på sin varningsblinker.

Volvon stannade och tre personer steg ur.

– De anstränger sig verkligen för att kunna snegla på båten utan att det märks. Ivanov skrattade för sig själv och gömde sig för betraktarna. Något hade tydligen gått snett. Inte för att det gjorde honom något nu. Men det kunde störa planerna. Han slog om en switch på en av kontrollpanelerna och en av rutorna gled tyst ner och gav fri sikt. Ivanov riktade in en kraftig kikare mot polisbilen och passageraren i m 90-uniform. Han zoomade in mot kragspeglarna. En vapensköld med ett H och tre kronor över.

– Jaha, hemvärnet är ute och spanar. Kapten är han också; alltså en hemvärnschef eller kanske till och med en kretshemvärnschef.

Ivanov var väl insatt i den svenska Försvarsmakten.

Ynglingen i baksätet skymdes till hälften av polisen. Men nu lutade han sig fram mellan sätena.

– Martin, utbrast Ivanov. Det lilla nazistynglet som varit med på båten, men som sedan hållit sig undan. Pojken hade tydligen tjallat och nu hade de säkert kallat in ett spaningsteam. Nåväl, låt dem spana, tänkte Ivanov. Operation Garbo var ändå inne i sitt slutskede.

Polisbilen och den svarta Volvon stod trots stoppförbudet utanför porten på Fredsgatan 8 där inrikesdepartementet ligger. Ivanov hade backat in sin minibuss i Akademigränd med fronten mot entrén. Han startade motorn när han såg sällskapet komma ut. Tio meter bakom Martin trampade han gasen i botten och minibussen rände under häftig acceleration rakt in i ryggen på sitt offer som knappt hann uppfatta vad som hände. Kroppen slungades framåt och Martin var död innan han slagit i backen

Strax därpå ställde Ivanov bilen i ett prång under Slusskarusellen, slog om en dold strömbrytare och gick därifrån. Fem minuter senare var minibussen ett brinnande inferno.

De satt och småpratade i polisbilen på vägen ut mot Bogesund och hade svängt av från Norrtäljevägen och in mot Vaxholm då hemvärnschef Carl-Fredrik Ekströms mobiltelefon ringde.

– Ekström

– Är det Carl-Fredrik?

– Ja, det hör du väl, Stenberg.

– Kan du prata?

– Inga problem, jag sitter i en polisbil tillsammans med polisassistent Inger Jansson på väg till Bogesund efter en liten utflykt med rysspaning.

– Du är f-n i mig inte klok. Lyssna nu och var lite allvarlig. Ordern lyder samling klockan 1800 i kanslibyggnaden. Genomgång med regementschefen.

– Uppfattat, jag kommer!

– Bra, klart slut!

Tio meter bakom Martin trampade han gasen i botten och minibussen rände under häftig acceleration rakt in i ryggen på sitt offer som knappt hann uppfatta vad som hände.

De nådde fram till det före detta ammunitionsförrådet. Täbypolisens insatschef Andreas Törnvall mötte dem och vände sig till Carl-Fredrik.

– Har du en chans att hjälpa till med bevakning i natt? Två poliser stannar kvar.

– Ska höra med folket men det är nog inga problem. Jag är kallad till möte på KA1 klockan 18 och kan ta upp frågan.

Carl-Fredrik såg på sin kvartermästare:

– Krister, nu måste vi snabba på till Rindöfärjan om vi ska hinna till mötet i tid.

Genomgången blev kort, Carl-Fredrik fick klartecken att fortsätta bevakningen. Vidare sa regementschefen att en mindre beredskapshöjning godkänts och beordrats MD Mitt. Hemvärnet fick bevaka känsliga förråd under de närmaste dagarna.

Carl-Fredrik Ekström och Krister Berg bestämde sig för att stanna på regementet. På kvällen tog de en promenad vid Oxdjupet, farleden in till Stockholm. Det var molnfritt och månen strödde silver i vattnet. I farleden syntes silhuetten av ett fartyg på kurs mot Stockholm. Krister, som hade en kraftig ficklampa i bältet, kunde inte motstå frestelsen att belysa aktern när fartyget passerade. Han läste: Tadeusz Kosciuszko Gdynia.

Stockholm måndag den 9 oktober 2000 kl 0745

Charlotte Engsvärd vid SVT 1, Faktaredaktionen, var åter hemma i Sverige efter ett halvårs reportageresa i Mellanöstern och på Balkan. Nu satt hon i sin jeep i Södertunneln i den så kallade morgonrusningen – ett lustigt ord med tanke på att ingen rusar utan alla står still – på väg in mot stan. Längre fram ser hon hur en stor tankbil med släp bromsar in. Föraren klättrar ur och stiger in i en Volvo som sedan kör vidare. Trafiken gyttrar genast ihop sig bakom tankbilen. Med sin rutin från världens oros– och krigshärdar känner Charlotte att här osar det katt. Hon slår ett kortnummer på mobiltelefonen.

– SVT Gunnarsson.

– Hej det är Charlotte i bilkö i Södertunneln. Ring polisen och meddela att en tankbil med släp har övergivits cirka 100 meter in i Södertunnelns mynning mot Gamla Stan och att föraren försvunnit därifrån i en Volvo med registreringsnummer CRX 952.

Den nu något mer rörliga högerfilen med Charlotte passerar ut ur tunneln på bron.

Eldskenet når henne först, sedan kommer ljud– och tryckvågen.

– HELVETE, vrålar hon i luren till Gunnarsson, de har sprängt tankbilen i luften.

På Uppsalavägen och Norrtäljevägen i båda riktningarna inträffade samtidigt allvarliga olyckor med många skadade och stort kaos som skulle komma att blockera tillfarterna för timmar framåt. Klockan 0815 var samtliga tillfarter tillproppade. Alla tillgängliga räddningsresurser var insatta. Polis, brandförsvar, sjukvård och bärgningsföretag. Men de skadade kunde bara transporteras med räddningshelikoptrar. Larmcentralen var blockerad. Ledningsgrupper var på väg till ett krismöte. Några hävdade att detta var inledningen till krig. Precis ett sådant här scenario hade målats upp vid den senaste beredskapsövningen.

Stockholm måndag den 9 oktober 2000 kl 0745

Säkerhetschefen för Nationalmuseum, Göran Granqvist, gick dagens första inspektionsrunda. När utställningen öppnades för åtta veckor sedan inredde han en sovhörna i sitt kontor på muséet och där hade han bott hela tiden.

För familjen var hans bortovaro inget större problem. Innan han fick jobbet som säkerhetschef hade han varit major och chef för ubåtskyddskompaniet vid KA1 i Vaxholm. Han hade också under nittiotalet tjänstgjort i två vändor på Balkan. Visst hade det varit nervöst många gånger därnere, men att nu hålla ögonen på en av de absolut värdefullaste utställningar som visats var värre.

Nationalmuseum hade aldrig tidigare ens snuddat vid de säkerhetsarrangemang som skyddade den här utställningen. Här fanns yttre övervakningskameror och sensorer inne i byggnaden i kombination med kameror. Innanför denna skyddsskärm fanns i vardera änden ståldörrar som under icke besökstid alltid var stängda. Utställningsrummet hade inga fönster eller andra öppningar. Till och med ventilationen var blockerad, vilket medförde att man kunde skapa ett övertryck inne i rummet. I samma stund som trycket sjönk ner till en viss nivå så gick larmet.

Det som så kraftfullt bevakades var en vandringsutställning av kronjuveler från Europas gamla kejsardynastier. Värdet av det utställda hade inte gått att försäkra. Inte ens Lloyds ville. Allt hängde på en synnerligen avancerad bevakning. Den berömda auktionsfirman Sothebys hade gjort en försiktig uppskattning av värdet – mellan tre till fem miljarder kronor. Bara en enda sten, den så kallade Orlovdiamanten som ägts av Katarina den stora, värderades till ett par hundra miljoner kronor.

Hitintills hade allt gått som på räls – inte en enda indikation på försök till stöld. Idag måndag gick utställningen in på sin sista vecka. På söndag skulle utställningen stängas och säkerhetschefen ta semester med familjen och åka till Kreta. Bada, sola och inte titta på en enda kronjuvel.

Göran Granqvist slog på radion för att höra morgonnyheterna. Uppläsaren gav bilden av ett Stockholm i kaos. Igår hade radion och teven rapporterat om sprängningen av ammunitionsförrådet och tidigare om flyktingarna i Sandhamn och sjöröveriet. Granqvist funderade på om han skulle ringa sin brigadchef.

Eldskenet når henne först, sedan kommer ljud– och tryckvågen.

Senare samma morgon kl 0900

De tre amfibiepansarskyttevagnarna körde av M/S Tadeusz Kosciuszko vid Skeppsbrokajen och gav full gas riktning Strömbron. Några personbilar som hanns upp av vagnarna när de körde ut på bron slängdes av sina förskräckta förare åt sidan. Två av dem kraschade rakt in i broräcket. En fick en rejäl knuff av bandfordon nummer två, vilket fick till följd att föraren som en levande projektil passerade vindrutan på sin egen bil, flög över räcket på bron och dök som en torped rakt ner i strömmen.

Vagnarna styrde nu rakt fram mot Nationalmuseum. I videomonitorerna kunde Göran Granqvist med förundran se vad som hände. Han reste sig upp bakom sitt skrivbord och tänkte: ”Det här kan bara inte vara sant. Tre BMPer. Det måste vara en filminspelning.” Han genomfors av en rysning. Alla olyckor och kaoset. ”Säg för fan inte att vi är utsatta för ett strategiskt överfall och här står jag med en Beretta som enda vapen”.

Det första skottet dånade, följt av ett andra och ett tredje. Portarna upphörde att existera, hallen innanför och allt däromkring fullkomligt slets sönder av ytterligare två salvor från sjuttiotremillimeterskanonerna. Som i en mardröm slängde sig Granqvist över telefonen för att ringa till polishusets sambandscentral:

”Just nu är det många som ringer till oss, men ditt samtal placeras i turordning”.

En ny explosion. Granqvist slet upp sin telefonbok.

– Hur fan kunde jag glömma att jag har en privat linje till kommissarie Engström i krislägen?

– Engström.

– Granqvist, Nationalmuseum här.

– Ja, hej du, något på gång?

– Det kan du ge dig fan på. Ryska BMPer står utanför och har just skjutit sönder huvudporten och vad det betyder vet jag inte. Är vi överfallna? Vi måste få hjälp!

– Jag är jävligt lessen Granqvist men all polispersonal är just nu upptagna med ett antal trafikkatastrofer och det gäller även Räddningstjänsten och all annan personal. Det finns helt enkelt inte en enda att tillgå. Något överfall har jag inte hört talas om. Jag får bolla det här vidare till MD-staben. Jag känner stabschefen väl.

– Jamen fattar du då inte för i helvetets alla djävlar. Nationalmuseum attackeras av en styrka, gud vet var den kommer ifrån, men fordonen är ryska, det ser jag ju. De har skjutit sönder porten och nu väller det soldater ur vagnarna. Vår egen polisstyrka kommer inte hit förrän vi öppnar.

Telefonförbindelsen avbröts med en knall.

Fortsättning i nästa nummer

Vi måste besinna oss

Tjänstgöringstiden räcker inte till för att utbilda på all ny utrustning.

Jag läser Hemvärnet nummer 3/2000 och undrar om det är samma hemvärn som jag är verksam inom? På ledarsidan yrkas att hemvärnsförbanden borde tillföras granatkastare, utöver all den ”nya” materiel som redan är under tillförsel. Det fortsätter med artiklar om ”vässade” hemvärnsförband som bytt namn till kompani och bataljon och stridsgrupp.

Jag känner inte igen mig förrän jag kommer till läsarnas forum och Sten-Ove Alatalos artikel, om att ”Hemvärnet måste förändras”, samt Claes Rosenbergs artikel om att ”Personalen går på knäna”. Vi måste besinna oss och se vad vi klarar av med en övningsskyldighet på 20 timmar per år för hemvärnssoldaten.

Min uppfattning är att dessa timmar behövs enbart till att upprätthålla färdigheten i vapenbruk, så att vi törs låta hemvärnsmannen hantera sitt automatvapen. All ny materiel som tillförs, ställer var för sig enorma krav på utbildning, utöver tjänstgöringsskyldigheten.

Föddes underifrån

Hemvärnet föddes underifrån, som en direkt följd av det sovjetiska angreppet på Finland i november 1939. Hemvärnet har sedan dess löst olika bevakningsuppgifter, i huvudsak fältförbandens mobilisering- och ammunitionsförråd. Nu försvinner huvuddelen av dessa förråd och med dem uppgifterna för en stor del av våra hemvärnsförband.

Gäller inte samma hotbild för hemvärnsförbanden, som för försvaret i övrigt? Sveriges riksdag har, ivrigt påhejad av Högkvarteret, klart fastställt att det inte finns något möjligt militärt hot mot Sverige förrän tidigast år 2010. Om nu detta är riktigt så borde väl hemvärnsförbanden reduceras i samma omfattning som armén i övrigt? Skulle vi minska hemvärnsförbanden efter samma princip så hamnar vi på ett par hundra soldater i varje län.

Ta befälet

I och med att arméns fält- och territorialförband i princip har utraderats, så finns det ett behov att ”ta befälet över territoriet”. Kan hemvärnsförbanden klara den uppgiften? Svaret måste bli nej, inte på samma sätt som de forna arméförbanden. Hemvärnsförbanden kan dock upprätta observationsplatser och posteringar inom sina områden, bataljonsområden som oftast är lika stora eller större än Storstockholm.

Vi får inte glömma bort att motivet till att organisera ett militärt hemvärn, måste vara ett militärt behov. På senare år har uppgiften att stödja det civila samhället lyfts fram. Men vi kan näppeligen motivera ett hemvärn med huvudsakliga uppgifter att släcka skogsbrand och leta efter bortsprungna personer.

Lämnar in

Politikerna har en vision om att hemvärnet ska växa till 125 000 man. Hur ser då läget ut idag? Räknar vi alla i våra p-tabeller, så får vi väl vara glada om vi håller oss över 70000. I Södra Dalarnas hemvärnsbataljon är dagsläget det att vi har över 50 procent vakanser. Många av dem som lämnat in sin utrustning motiverar det med att det inte finns något hot mot oss, så då kan jag ha min fritid till roligare saker.

Det ska bli intressant att se resultatet av den värvningskampanj som vi ska dra igång, efter de namnlistor på avgångna fältförbandssoldater som bataljonschefen fått. En idé som har framförts är att till stor del kaderorganisera hemvärnsförbanden. En dylik organisation möjliggör ju en snabbare tillväxt om behovet skulle komma i framtiden. Många av cheferna upplever att uppgifterna och antalet möten som de måste lösa och delta i har ökat. Detta gör att de känner att kraven på dem blir oöverstigliga.

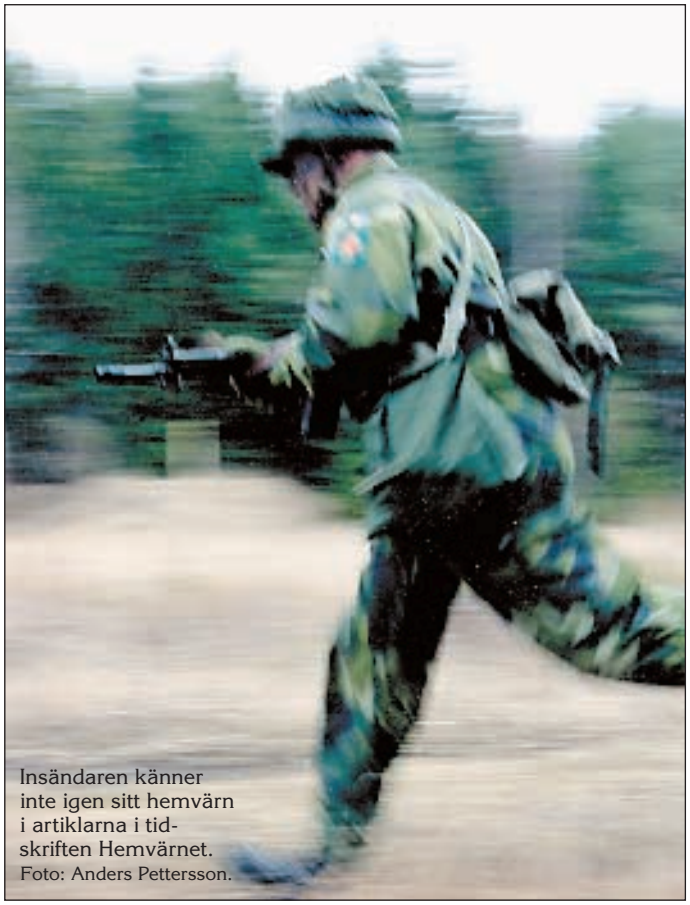

Insändaren känner inte igen sitt hemvärn i artiklarna i tidskriften Hemvärnet.
Foto: Anders Pettersson.

Hamnat på bordet

I takt med att utbildningsregementena stängs, försvinner resursen beredskapsplutoner. Nu har även denna boll hamnat på hemvärnsbataljonchefens bord. Man måste fråga sig om behovet finns, och i vilken omfattning? Hur är detta tänkt att lösas? En militär frivilligbrandkår, som helst ska vara klar för utryckning inom någon timme. Det är inte klarlagt hur detta ska gå till, med hemvärnssoldatens arbetsgivare, samt vilken ersättning som ska gälla.

Jag har från flera hemvärnssoldater fått höra kommentarer i stil med att staten spar pengar på att skrota merparten av arméförbanden, och nu får vi betala en del genom att ersätta forna beredskapsstyrkor, utan att få tillräcklig täckning för inkomstbortfall.

Kräver träning

Vi har fullt upp med att hålla en acceptabel nivå på hemvärnssoldaternas vapenfärdighet. Nu tillförs det bandvagnar, terrängbilar och granatgevär. Om vi ska tillföra dessa i utbildningsplanen, kommer vi inte att ha en chans att nå en acceptabel kunskaps- och färdighetsnivå. De som bara har en tremånaders grundutbildning i botten kräver ytterligare träning.

Vi måste akta oss för att föra in uppgifter och materiel som vi inte har möjlighet att ta hand om och utbilda på. I sådana fall måste riksdagen och regeringen utöka tjänstgöringsskyldigheten för hemvärnssoldaten. Detta torde inte vara möjligt under innevarande ljusa omvärldsläge, snarare borde vi kanske låsa in alla vapen i minst åtta år framåt och plocka fram dem och intensivträna när behovet uppstår?

Jag tror att hemvärnet har en framtid, och att det finns ett behov. Politikerna måste dock tydligt och konkret tala om vad och vilka konster de förväntar sig att denna frivilligrörelse ska kunna utföra.

Börje Forslund,
utbildningsledare för Södra Dalarnas hemvärnsbataljon

Radiokurserna på Fårö handlar mindre om samband än om ledning. Plus en massa annat som inte står i kurskatalogen.

Radiokurs? Nja, på Fårö gnuggades P-O Thomsson och Rolf Fredriksson från Uppsala i stabsarbetsmetodik.

Tyst kunskap sprids

Text & foto: Ulf Ivarsson

Till radiokurserna på Fårö sökte sig för länge sedan telegrafister och radioamatörer. I dag är eleverna inte sällan systemtekniker och dataingenjörer. Utbildningen handlar inte längre särskilt mycket om att ratta på radiostationer utan om stabsarbetsmetodik och orderträning.

Tre kurser körs parallellt och avslutas med ett gemensamt "applex", applikatoriskt exempel. Detta skrivs för att trimma ihop chefer och experter i staberna.

Kursen för sambandsgruppchefer är ganska jordnära men på nivån sambandsbefäl släpper man till stor del radiotekniken för att istället träna att skriva punkterna 9 och 12 i bataljonsordern och ger direktiv om rekognosering.

– Vi förbereder dem för stabstjänst och för de flesta är detta första gången. Målet är att sambandsbefälen ska kunna göra föredragningar och delta i chefens beslutsgrupp. Det betyder att de ska kunna bryta ned ett beslut i stort vad gäller lednings- och sambandstjänsten och med handledning kunna delta i bedömandearbetet, berättar Christer Åhl, underrättelse/säkerhetsofficer, som ledde sambandsbefälskursen.

Konkretiseras

– För länge sedan fick hemvärncheferna lära sig signalering på Fårö. Nu handlar det mer om stabens kompetens för ledning och samband och hur vi ska kunna samverka med polis och räddningstjänst. Sådant som hotar telekommunikationer och datatrafik konkretiseras på kursen, berättar Jörgen Kalmendal, lärare i ledarskap på Försvarshögskolan, som deltog som instruktör.

Genom att lärarna har olika specialiteter sprids även en massa tyst kunskap på Fårö som det inte står något om i FBU:s kurskatalog.

Jörgen Kalmendal forskar om gruppbildning och socialt handlande. Han intresserar sig för vad som händer i en grupp när man fattar beslut och undersöker hur man kan skapa vi-känsla – en bristvara i Försvarsmakten, anser han.

– Hemvärnet är en spegelbild av samhället. Här slås två kulturer samman till en, så den här kursen ger mig impulser till avhandlingsarbetet.

Christer Åhl passar på att missionera om säkerhetsfrågor.

– Jag brukar ge exempel på informationskrigföring och tipsa om hur man undviker att släppa ut känslig företagsinformation.

Fördubblar

Ulf Johansson, ordförande i FROs centralstyrelse, räknar med att behöva fördubbla antalet platser i sambandsbefälskursen.

– Fler chefer måste också hit för att nyheterna i Försvarsmakten ska kunna slå igenom på hela bredden. Stabstjänst i datoriserad miljö är dessutom något vi funderar på.

Årets deltagare föreföll mycket nöjda. Hemvärnet träffade Per-Olof Thomsson, chef för 475e hvbataljonen, Uppsala och en av hans DUC (direkt underställda chefer), Rolf Fredriksson, Vänge hvkompani. P-O har en bakgrund som reservkapten i artilleriet:

– Upplägget ger en bra inblick i stabstjänsten, samband och ledning. Vi har fått jobba som bataljonschefer, ställföreträdare och kvartermästare i grupper om tre och fått leda underställda förband som luftvärnsbataljon och mekaniserat kompani. Alla chefer på högre nivå i hemvärnet borde gå kursen.

Idealism är på utdöende

Högvakten kräver skyddsvaktsutbildning och 50-100 timmars övning Många måste ta ledigt från ordinarie arbete och har långa resor till och från dessa arrangemang.

Förläggning och service i samband med högvakten utgör inte hellre någon större lockelse – den är knappt fältmässig. En väl genomförd högvakt borde värderas högt.

Jag föreslog förtroenderådet att det borde kunna vara värt en minnesmedalj motsvarande den som utdelas för FN-tjänstgöring, men det förslaget kvävdes av deltagande bataljonschefer såsom varande ogenomförbart.

Hur får vi frivilliga i framtiden?

Polis och Räddningstjänst uppskattar vår medverkan och de resurser vi kan tillföra och där har man insett vikten av en skälig ersättning. Själv tillhör jag den utdöende generationen, som ändå ställer upp ideellt och av lojalitet i många sammanhang.

En väl genomförd högvakt borde värderas högre än vad som nu är fallet.
Foto: Ulf Ivarsson

C-B Nilsson, kvartermästare/kalfaktor, Torsås hemvärn

Prickskytten är ett bortglömt vapensystem

Utbildning och användning av prickskyttar inom hemvärnet är tyvärr sorgligt försummade kapitel.

All krigserfarenhet visar med tydlighet att rätt använda prickskyttar är utomordentligt effektiva och billiga vapensystem. Detta till trots så har vi i Sverige ett dåligt prickskyttemedvetande bland våra befäl i hemvärnet. Vi saknar idag en egentlig prickskytteorganisation, det finns dåligt med reglementen, befattningskod saknas och det bedrivs bara utbildning i ett fåtal hemvärnsbataljoner i landet.

Det är ganska naturligt att tro att Sverige, med sitt välutvecklade frivilliga skytteväsen, skulle ha en lika välutvecklad prickskytteorganisation. Detta är tyvärr inte fallet. De flesta västländer har utbildning, materiel och organisation för sina prickskyttar, men inte Sverige. Vi har – om vi nu talar om det moderna hemvärnet – endast ett till tre kikarsikten till Ak4 i varje hemvärnskompani. Tyvärr så uppfyller dock varken Ak4, kikarsiktet eller ammunitionen de krav man måste ställa på prickskyttematerielen.

Skarpskyttar bekämpar samma typ av mål som prickskyttarna. Foto: Ulf Ivarsson

Speciellt lämpliga

Man brukar skilja på prickskyttar och skarpskyttar. Skarpskyttar beskrivs oftast som speciellt lämpliga och utbildade personer, som bekämpar samma typ av mål som prickskyttarna men med standardvapen försett med kikarsikte, från gruppens ställningar eller dess omedelbara närhet. Skjutavståndet är upp till 350-400 meter. Man kan kanske kalla skarpskytten för gruppprickskytt.

Detta innebär att målsättningen är densamma men både egenskaper, fordringar, förmåga och utrustning delvis är olika för prickskyttar och skarpskyttar. Dock kan man säga att skarpskytteutbildningen är ett led i prickskytteutbildningen.

Våra hemvärnsförband har en begränsad mängd utrustning för skarpskyttebehovet, mer utbildning behövs dock av både befäl och skyttar. Om vi ska kunna lösa uppgifter på prickskytteavstånd krävs bättre ammunition och annan vapenutrustning med förbättrade riktsystem som Prickskyttegevär 90. Med hänsyn till den höga effekten i förening med den låga kostnaden är skarp- och prickskytteutbildningen mycket attraktiv.

Ljusår från medeltiden

En del personer anser att det här vapensystemet är ett allt för osportsligt och vidrigt sätt att föra krig på. Sannigen är den att inget krig är sportsligt, alla krig är vidriga. Dagens krig är sportsligt sett ljusår från uppfattningen om medeltidens romantiskt ädelmodiga riddarbataljer med blanka vapen, skinande rustningar och vajande plymer, man mot man.

Det är denna kalla och obarmhärtiga verklighet som gör att vi måste slita av oss våra skygglappar och skaka liv i detta vapensystem.

Roger Pekkala, Kumla hemvärnskompani

Riskfyllt att öva direkt

Läser med en blandning av fasa och förundran artikeln om Karl-Henrik Bergman, chef för insatsplutonen i Jösse härad. Det sätt som han rekryterar på funkar säkert bra, det tänker jag inte diskutera, men hur kan han ta ut folk på övning som inte är antagna i hemvärnet?

Jag ska precisera mig , anta att NN som är med ute på övning är psykiskt labil. Kollas detta vid antagning till FBU? Svar nej. Anta att XX är aktiv nazist. Kontrolleras detta av FBU. Svar nej.

Anta att YY har en historia som vapentjuv och våldsbrottsling. Kontrolleras detta vid en FBU-antagning? Svar nej. Allt detta för att FBUare inte har vapen hemma och bara kommer i kontakt med detta under kontrollerade former. Vad ger den så kallade hemvärnsfänriken rätt att utsätta sin och andras kamrater för en okalkylerad risk, detta borde ju han förstå bättre än vi andra – han är ju trafikflygare.

Nej, min slutsats blir att detta inte blir den bästa insatsplutonen, enheten blir inte bättre än sin chef.

Att hålla ambitionen hög är det inget fel på men att uttala sig att man ska vara bäst i landet. Hur vet Karl-Henrik det? Hans rekryteringsmetod är förvisso annorlunda men det finns andra sätt att få den så kallade gräddan. Och ska man nu sticka ut hakan i pressen så bör man ju inte ha två olika förbandstecken på vänsterarmen, ett för Älvsborgsgruppen och ett för I2.

En upprörd reservofficer och tillika chef för Alingsåsbataljonens beredskapspluton, Älvsborgsgruppen

Karl-Henrik Bergmans idé att direkt ta ut nya hemvärnsmän på övning ifrågasätts. Foto: Ulf Ivarsson.

Svar: Jag är ”den så kallade hemvärnsfänriken” och ska här söka lugna den anonymt upprörda och förundrade reservofficeren med följande:

1 Alla övningar genomförs under kontrollerade former under medverkan av yrkesofficer från regementet. Personuppgifter på deltagarna har tillställts regementet i förväg. För övrigt råder personlig kännedom om deltagarna. Var och en som bott i glesbygd vet vad det betyder.

2 Ingen har påstått att vi är bäst i landet. Men vi har som mål att söka bli det. Vad är det för fel med det? Att läsa är stort – att läsa rätt är större.

3 Två förbandstecken på armen är regelvidrigt. Det vet jag. Och du har rätt. Jag har behållit dem för att hedra minnet av två fina förband, som enligt min mening felaktigt har lagts ned. Självklart tar jag bort det ena märket om det kan bidra till att stilla din fasa och förundran.

K H Bergman C Jösse Härads hvbat insatsstyrka

Fakta om Ryssland undanhålls i den säkerhetspolitiska debatten

Det är inte på modet i den säkerhetspolitiska debatten att prata klartext om Ryssland. Skygglappar och godtrogenhet är vanligt bland debattörer.

Fakta om Ryssland undanhålles av någon anledning. Informationen i vår press har inte varit heltäckande. Viss information om Ryssland tycks inte vara "politiskt korrekt" och utelämnas därför.

Är nedanstående påståenden om tendenser i Putins Ryssland år 2000 rätt eller fel?

❍ Nationell vindkantring med ökade antivästliga stämningar.
❍ Krigsmakten upprustar, den officiella budgeten till krigsmakten fördubblas.
❍ Vapenköp till krigsmakten ökas med 50-80 procent.
❍ Putin beslutar om inkallelse av reservister.
❍ Militärutbildning införs i skolorna (3 tim/vecka).
❍ 25 000 ryska soldater övade luftlandsättning det senaste halvåret.
❍ 1000 jaktplan (Mig-29, Su27) uppgraderas för offensiv förmåga.
❍ Inget eller minskat deltagande i Natos partnerskap för fred
❍ Ökat samarbete med Kina, Kuba och Indien. Omfattande vapenexport.
❍ Militärövning ZAPAD -99 var den största ryska övningen sedan 1985 med 50 000 deltagare.
❍ Begränsad presscensur. Flera tecken på en polisstat. Journalister förföljs och grips.
❍ Kärnvapenmissiler (Topol-M) provskjuts varje månad. Nya kärnvapenregementen organiseras med Topol-M.
❍ Ny säkerhetspolitisk doktrin som sänker "kärnvapentröskeln".
❍ Ökade statliga inkomster beroende på det uppgående oljepriset
❍ Av Ryssland sju nya civila "superguvernörer" är sex höga militärer.
❍ Putin har tidigare varit KGB överste och chef för FSB (kontraspionaget).
❍ Putin uttalar vilja till medlemskap i Nato för västerländsk press för att två dagar senare i staden Ivanov säga precis tvärtom.

Om du har instämmer i flesta påståendena kan det tyda på att du noga har följt utvecklingen i Ryssland den senaste tiden. Blir du konfunderad över regeringens försvarsnedläggningar? Även Lettlands statsöverhuvud ansåg i maj att hon är nervös inför den ryska utvecklingen.

Är det säkerhetspolitiska glädjekalkyler som resulterar i den omfattande förstöringsprocess som pågår inom Försvarsmakten?

Den nedrustning av försvaret som nu genomförs kan komma att bli ett historiskt misstag av samma dignitet som 1925 års försvarsbeslut. I Sverige fortsätter försvarsministern att blunda.

Major Lars Björk, Halmstad

Det jäser i leden

På mindre än tio timmar, en fredag i semestertid, var ett 100-tal hemvärnsmän i Sundsvall och Ånge i full färd med att stoppa vattnets framfart. I Ånge tog kungen varje man och kvinna i hand och tackade för deras fantastiska arbete.

Hemvärnet har än en gång visat att vi kan, vi vill och vi ska. Ni höjdare som sitter på den materiel som hemvärnet ska ha, visa nu att tio-timmars gäller även i era egna led. Det jäser bland hemvärnspersonalen över den styvmoderliga behandlingen. Vi är idag inte som på 40- och 50-talen att när höga militärer höjde piskan så teg man. Alltså, ge till hemvärnet vad hemvärnet ska ha. Vi har statsmannabrev på att utförsäljning ska ske först efter det att hemvärnet fått hela sin tilldelning. Vi ska inte behöva gå på Ö&B och köpa. Alltså: I höge män, rättning i ledet!

Rolf Höglund, lokalred

I NÖD OCH LUST

Hemvärnet bevakar och skyddar totalförsvarets infrastruktur samt medverkar vid mobilisering. I fredstid hjälper hemvärnet till vid skogsbränder, översvämningar, snökaos, skallgång, oljebekämpning och andra krissituationer. Eftersom hemvärnet rekryterar från hemorten, så utvecklas ett mycket gott kamratskap och förbanden svetsas samman genom övningar, utbildning och andra gemensamma aktiviteter.

VILL DU OCKSÅ VARA MED?

Idag finns ca 72 000 hemvärnssoldater organiserade i hemvärnsbataljoner över hela vårt avlånga land. Men vi behöver bli 90 000 ansvarstagande män och kvinnor. Välkommen att kontakta hemvärnet på din hemort för mera information.

Besök gärna vår hemsida: www.hemvarnet.mil.se

FÖRSVARSMAKTEN
HEMVÄRNET

107 87 Stockholm. Tel 08-788 97 77 Fax 08-664 57 90

POSTTIDNING
Avsändare: Tidskriften Hemvärnet, 107 87 Stockholm

Fel adress? Om din tidning kommer med fel adress, uteblir eller skickas till dig, trots att du lämnat hemvärnet, ska du i första hand vända dig till din militärdistriktsgrupp för rättelse, inte till tidningens redaktion. Detta gäller all krigsplacerad personal, alltså både hemvärnsmän och avtalspersonal.

Till sist

Är hemvärnet förloraren?

Sveriges försvar genomgår nu ett "stålbad" som resulterar i djupa omvälvningar inom hela Försvarsmakten. Helt naturligt bör frågan ställas: är det inte nu dags att se över frivilligorganisationerna, speciellt dem med vilka hemvärnet har bemanningsavtal.

Avtalsorganisationerna har kostnadskrävande centrala, regionala och lokala kanslier samt kursgårdar. Trots sina resurser släpar de efter med sina utbildnings- och bemanningsåtaganden. Hemvärnet är förloraren. Hemvärnsförband som saknar lottor, signalister, bilförare och motorcykelordonnanser måste besätta vakanserna med skyttesoldater för att få verksamheten att fungera.

Måste få ställa krav

Frivilligorganisationernas främsta uppgifter är: rekrytering, utbildning och bemanning av befattningar inom hemvärnet. Hemvärnet måste därför få ställa krav på avtalsorganisationerna.

Vår ende verklige försvarsminister i modern tid, Per-Edvin Sköld, sa en gång att ett land som Sverige inte kan få tillräckligt många soldater. De soldater vi behöver ska vara kombattanter. Därför måste avtalspersonalen vara vapenutbildad och beredd att strida då så behövs. Röda Korsbindeln skyddar inte mot granatsplitter, napalm och direkt eld.

Man ska inte behöva höra från förplägnadslottor att "vi är inte här för att leka krig, vi är här för att laga er mat". Den avtalspersonal som krigsplaceras vid hemvärnsförband ska veta att den är underställd förbandet och dess chefer och inte längre sin frivilligorganisation.

Nytänkande krävs

En omorganisation behövs, av både ekonomiska och resultatmässiga skäl. Kan inte avtalsorganisationerna svara mot hemvärnets behov måste hemvärnet lösas från skyldigheten att besätta funktionerna med avtalspersonal. Alltså: tänk om! Man kanske ska slå ihop alla avtalsorganisationer med sina kårer och förbund och inordna allt under hemvärnet? I så fall måste givetvis nu gällande bestämmelser, lagar och förordningar anpassas. Hemvärnet bör vara avtalsorganisationernas huvudman, men den frivilliga anslutningen och engagemanget måste dock få utgöra grundstenen.

Varför kvinnoförbund?

De organisationer som endast är öppna för kvinnor, Lottorna och SKBR, bör kunna ta in manliga medlemmar, alternativt avvecklas. Numera finns ju kvinnor i de flesta traditionellt "manliga" yrkesgrupper och organisationer. Och vice versa.

Tjejer kör motorcykel hos FMCK, tjejer är bevakningssoldater i hemvärnet, tjejer gör lumpen och tjejer blir officerare. (Bra sådana dessutom).

Det finns manliga bilförare som kör lika bra och trafiksäkert som kvinnliga förare. De får inte vara med i hemvärnet, eftersom SKBR har monopol på bemanningen av dessa befattningar. Alla soldater passar inte för skyttesoldatens infanteritjänst men kan i stället laga mat, föra lägeskartor, sköta sambandstjänst, klara transporter och ta hand om sårade. Kvinnosakstänkandet var nödvändigt på 40-talet och en tid därefter men har nu överlevt sig självt.

Jämför med näringslivet

De bästa arbetsplatserna är de där personalen utgörs av män och kvinnor, äldre, medelålders och yngre medarbetare. Hemvärnet torde nu vara en Sveriges största arbetsplatser.

Den föreningssociala verksamhet som bedrivs i dagens kårer och förbund måste fortleva, men då ska pengar finnas till trivselbefrämjande personalvård. Sådan måste få kosta om vi ska kunna behålla utbildad personal. Chefen är ansvarig för att personalvården fungerar i praktiken. Om inte, är chefen fel person. Trivseln i en organisation grundläggs ju alltid uppifrån.

Per Sjöswärd, lokalredaktör
Livgrenadjärgruppen, Linköping

Lokalredaktörer: **Skånska dragongruppen, Södra skånska gruppen**: Lennarth Andersson, Nässelblomsvägen 30, 290 37 Arkelstorp, tel, fax 044-913 49, e-post lemajoh@se.packardbell.org ● **N Smålandsgruppen, Kronobergsgruppen, Kalmargruppen**: Bo Bengtsson, Nyhemsgatan 14, 57138 Nässjö, tel 0380-737 26, 010-697 35 56 ● **Hallandsgruppen**: Leif Sondell, Stenlösevägen 37, 310 50 Slöinge, tel 0346-405 12, 070-694 42 46. Roger Bengtsson, Västra v. 6, 302 65 Halmstad, tel 035-409 02, mobil 070-36 28 727 e-post bengtsson@home.se ● **Göteborgsgruppen, Bohus-Dalsgruppen, Älvsborgsgruppen, Skaraborgsgruppen**: Lars Brink, Dr Lindhs gata 1, 413 23 Göteborg, tel/fax: 031-82 75 26, Mats Gillners, Skogsvägen 5, 468 32 Vargön, tel/fax: 0521-22 36 74 ● **Gotlandsgruppen**: Ulf Hörsne, Line gård Hörsne, 620 23 Romakloster, tel/fax: 0498-370 95 ● **Livgrenadjärgruppen**: Per Sjöswärd, Linnégatan 25 A, 582 25 Linköping, tel 013-10 11 56 ● **Södertörnsgruppen**: Göran Pettersson, Björkvägen 7, 130 40 Djurhamn, tel/fax 08-571 515 87 ● **Södermanlandsgruppen**: Kent Lund, Strandgatan 10 A, 633 43 Eskilstuna, 016-14 62 40, fax 016-14 96 80, mobil 0708-20 01 24 ● **Upplandsgruppen**: Björn A. Johansson, Eva Lagerwallsgatan 2, 756 43 Uppsala, tel 018-12 40 32 ● **Värmlandsgruppen**: Karl-Henrik Bergman, Hillringsberg, 670 20 Glava, tel 070-207 9457 ● **Dalregementsgruppen, Gävleborgsgruppen**: Hans Lindkvist, Hökviken, 791 91 Falun, tel 023-222 49 ● **Västernorrlandsgruppen, Jämtlandsgruppen**: Rolf Höglund, Krokvägen 2, 864 33 Matfors, tel/fax 060-20005, 070-6346162 ● **Västerbottensgruppen**: Christer Norberg, Aronsberg 13, 910 60 Åsele, tel 0941-663 12, 070-517 58 34, fax 0941-661 80, Lars Heikkinen, Hemgårdsgatan 37, 934 31 Kåge, tel 0910-721 690, e-post: lars.linda@user.bip.net ● **Norrbottensgruppen**: Jan Backman, Dalbackavägen 39, 945 92 Altersbruk, tel/fax 0911-20 40 37 ● **Lapplandsjägargruppen, Norrbottens gränsjägargrupp**: Sven Kostenius, Rantajärvi 78, 957 94 Övertorneå, tel 0927-230 00, fax 0927-231 23.